

مرکز اطلاع‌رسانی و کتابت مجتهد آملی

اصول و نکته‌های پروپوزال‌نویسی

هادی هراتی

دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی

پاییز ۱۴۰۲

گلیم هر چه در آب بماند ...

مباحثی که به آن خواهیم پرداخت:

✘ ملزومات اولیه انجام پژوهش پایان نامه / رساله نویسی

✘ مراحل اصلی پژوهش

✘ اقدامات انجام پژوهش

✘ پروپوزال

✘ معرفی منابع

ملزومات اوليه انجام پژوهش

انجام پژوهش (ملزومات اولیه):

۱. لپ تاپ

۲. آنتی ویروس

۳. پرینتر

۴. نرم افزار استناددهی (راحتی و اصول استاندارد
رفرنس دهی) رعایت

۵. استفاده از امکانات ورد (فهرست مطالب، فهرست
جداول، فهرست اشکال و ...، پانویس، ویراستیار و ...)

۶. مطالعه کتاب‌های روش تحقیق

۷. تأییدیه تحصیلی

مراحل اصلی پژوهش

مراحل اصلی پژوهش:

- انتخاب و تدوین موضوع
- گردآوری داده ها و اطلاعات
- طبقه بندی و تحلیل داده ها
- ارائه یافته ها و نتایج

اقدامات انجام پژوهش

انجام پژوهش (اقدامات):

1. تنظیم جدول زمان بندی انجام پژوهش
2. هماهنگی و ملاقات با استاد راهنما و مشاور در تمام مراحل نوشتن پایان نامه یا رساله و ارائه گزارش پیشرفت کار
3. یادداشت برداری در برگه ها یا نرم افزارهای مخصوص با ذکر دقیق اطلاعات کتابشناختی منبع به همراه شماره صفحه آن
4. تدوین استراتژی جستجو / استفاده از عملگرهای مختلف از جمله عملگر AND جهت جستجو کلیدواژه های مورد نظر در پایگاه های مختلف

انجام پژوهش (اقدامات):

۵. نوشتن **معادل انگلیسی** مفاهیم مهم و نام نویسندگان خارجی در

پانویس

۶. استفاده از **امکانات کاربردی ورد** (فهرست های مختلف، پانویس و ...)

۷. آوردن **اطلاعات کتابشناختی** همه **منابع استفاده شده** در متن در انتهای

پایان نامه

۸. توجه به **ارجاع دهی** تصاویر، شکل ها، نمودارها و ...

انجام پژوهش (اقدامات):

۹. رعایت اصول نگارشی (ویراستیار)، بارها و بارها ویرایش کنید

۱۰. روان و عاری از ابهام (عدم وجود جمله‌های طولانی)

۱۱. طراحی سؤال و فرضیه‌ها بر مبنای اهداف پژوهش

۱۲. سازمان‌دهی و بسط مطالب گردآوری‌شده در پروپوزال

انجام پژوهش (اقدامات):

۱۳. **مصاحبه:** تعیین وقت قبلی و احترام به طرف مقابل / هدایا

۱۴. **پرسشنامه:** بیان عنوان یا موضوع و تعریف مسئله

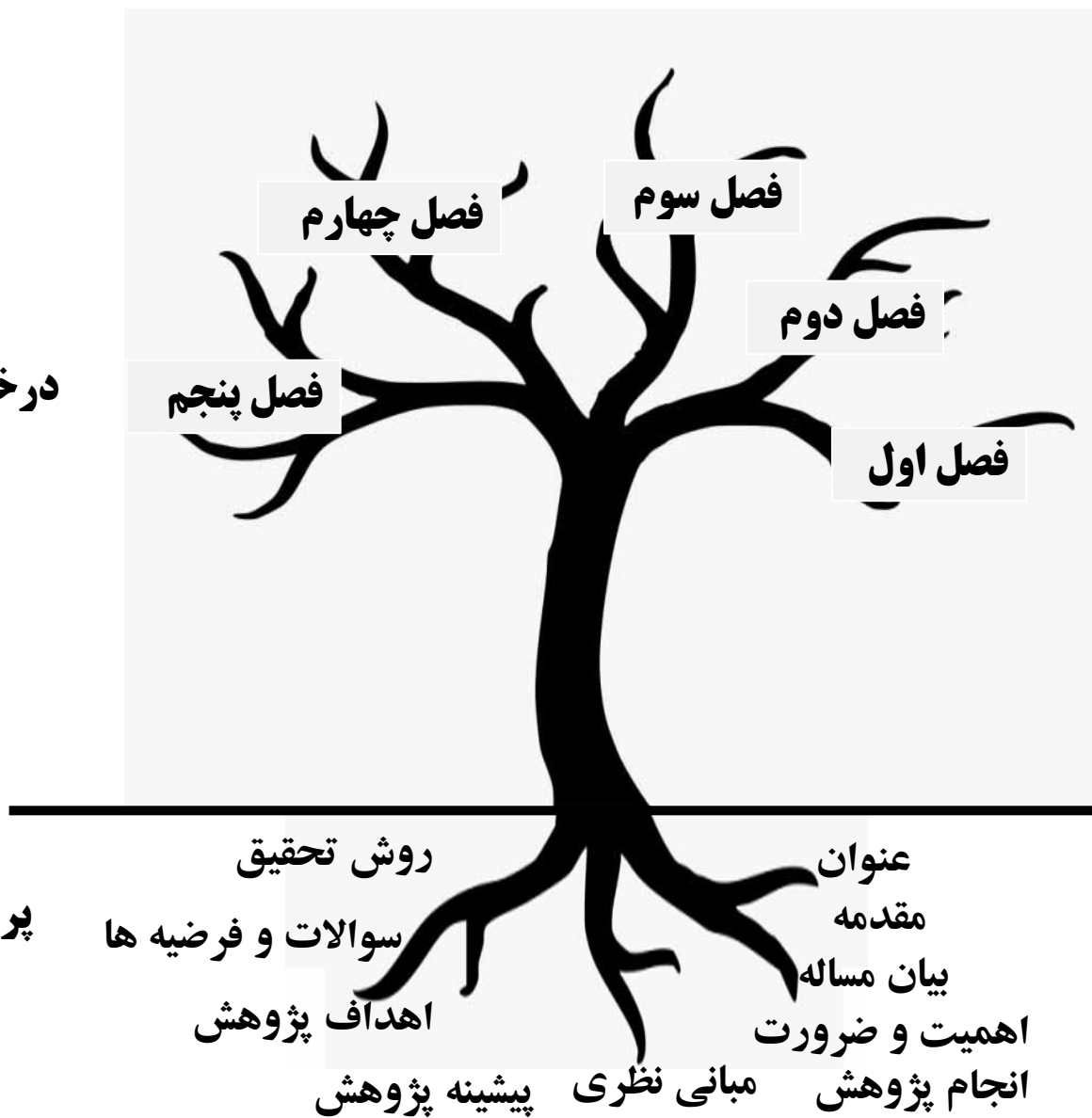
پژوهش در توضیحات اولیه / قابل فهم / وضعیت مطلوب یا

وضعیت موجود / طراحی و پرینت در صفحات محدود با تنظیم

حاشیه‌ها و فونت‌ها

۱۵. ایجاد **نسخه پشتیبان** در زمان‌ها مختلف

درخت پایان نامه
(رساله)

بررسی فرم پروپوزال

دانشگاه فردوسی مشهد

دانشکده

فرم پیشنهاده پایان نامه / رساله

عنوان تحقیق به فارسی:

کوتاه اما روشن و کامل / سعی کنید از ذکر عبارتهایی مانند بررسی، ارائه، شناسایی و ارزیابی در ابتدای عنوان خودداری نمایید.

مثال: عوامل مؤثر بر رفتار استفاده بدون برنامه کاربران کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی دانشگاهی: رویکرد ترکیبی

نام:

دانشکده:

نام خانوادگی دانشجوی:

گروه تخصصی:

سال ورود به مقطع جاری:

نیمسال ورودی:

نام و نام خانوادگی استاد (اساتید) مشاور:

نام و نام خانوادگی استاد (اساتید) راهنما:

۱-

۱-

۲-

۲-

تأیید شورای تحقیق:

این قسمت توسط حوزه معاونت پژوهشی واحد تکمیل میگردد

تاریخ تصویب در شورای گروه:

تاریخ دریافت حوزه پژوهشی واحد:

تاریخ تصویب در شورای پژوهشی دانشکده:

تاریخ تصویب در حوزه پژوهشی واحد:

مدیر کل پژوهشی

تأیید کارشناس پژوهشی

به نام خدا

توجه: لطفاً این فرم با مساعدت و هدایت استاد راهنما تکمیل شود.

۱- اطلاعات مربوط به دانشجو:

نام: نام خانوادگی: شماره دانشجویی:
 مقطع: رشته تحصیلی: گروه تخصصی:
 گرایش: نام دانشکده: سال ورود به مقطع جاری:
 نیمسال ورودی:

آدرس پستی:
 تلفن ثابت محل سکونت: تلفن همراه: پست الکترونیک:

۲- اطلاعات مربوط به استاد راهنما و مشاور:**تذکرات:**

- دانشجویان دوره کارشناسی ارشد می توانند یک استاد راهنما و حداکثر دو استاد مشاور و دانشجویان دوره دکتری حداکثر تا دو استاد راهنما و دو استاد مشاور انتخاب نمایند.
- در صورتی که اساتید راهنما و مشاور **مدعو** می باشند، لازم است سوابق تحصیلی، آموزشی و پژوهشی کامل ایشان (رزومه کامل) شامل فهرست پایان نامه های کارشناسی ارشد و رساله های دکتری دفاع شده و یا در حال انجام که اساتید مدعو، راهنمایی و یا مشاوره آنها بر عهده داشته اند، **به همراه مدارک** مربوطه و همچنین آخرین حکم کارگزینی (حکم هیأت علمی) ضمیمه گردد.
- اساتید راهنما و مشاور موظف هستند قبل از پذیرش پروپوزال، به سقف ظرفیت پذیرش خود توجه نموده و در صورت تکمیل بودن ظرفیت پذیرش، از ارسال آن به دانشکده و حوزه پژوهشی و یا در نوبت قراردادادن و ایجاد وقفه در کار دانشجویان جداً پرهیز نمایند.

اطلاعات مربوط به استاد راهنمای اول:

نام و نام خانوادگی: _____
نام و نام خانوادگی به زبان انگلیسی: _____
رتبه دانشگاهی (مرتبه علمی): _____
تلفن منزل یا محل کار:
تلفن همراه: _____
نحوه همکاری با دانشکده: _____
تمام نیمه مدعو

اطلاعات مربوط به استاد راهنمای دوم:

نام و نام خانوادگی: _____
نام و نام خانوادگی به زبان انگلیسی: _____
رتبه دانشگاهی (مرتبه علمی): _____
تلفن منزل یا محل کار:
تلفن همراه: _____
نحوه همکاری با دانشکده: _____
تمام نیمه مدعو

اطلاعات مربوط به استاد مشاور اول:

نام و نام خانوادگی: _____
نام و نام خانوادگی به زبان انگلیسی: _____
رتبه دانشگاهی (مرتبه علمی): _____
تلفن منزل یا محل کار:
تلفن همراه: _____
نحوه همکاری با دانشکده: _____
تمام نیمه مدعو

اطلاعات مربوط به استاد مشاور دوم:

نام و نام خانوادگی: _____
نام و نام خانوادگی به زبان انگلیسی: _____
رتبه دانشگاهی (مرتبه علمی): _____
تلفن منزل یا محل کار:
تلفن همراه: _____
نحوه همکاری با دانشکده: _____
تمام نیمه مدعو

الف- عنوان تحقیق

۱- عنوان به زبان فارسی: **دقت در تعیین عنوان، عنوان پس از تصویب تغییر نخواهد کرد**

۲- عنوان به زبان انگلیسی/آلمانی، فرانسه، عربی):

تذکر: صرفاً دانشجویان رشته‌های زبان آلمانی، فرانسه و عربی مجازند عنوان رساله خود را به زبان مربوطه در این بخش درج نمایند و برای بقیه دانشجویان، عنوان بایستی به زبان انگلیسی ذکر شود.

ب - تعداد واحد رساله:

۴- بخش‌های پروپوزال:

الف- مقدمه

با رویکرد قیاسی

ب- بیان مسأله اساسی تحقیق به طور کلی:

مشکل چیست؟ مسأله چیست؟

.....

با توجه به پایین بودن سرانه مطالعه و کاهش میزان مراجعه به کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی در ایران، یکی از روش‌های برطرف نمودن این مسئله، ایجاد شرایطی است که از تمامی منابع و خدمات تخصصی و یا عمومی کتابخانه‌ها استفاده شود. به عبارت دیگر منابع یا خدماتی در کتابخانه‌ها هستند که در شرایط عادی بدون استفاده یا کم استفاده‌اند ولی می‌شود با **راهکارهایی** استفاده از آن‌ها را افزایش داد و از اتلاف هزینه‌ای که صرف تهیه یا ارائه آن‌ها شده است، جلوگیری کرد.

پژوهش‌های پیشین در حوزه رفتار اطلاع‌یابی^۱ در ایران (اعظمی، ۱۳۹۰؛ منصوریان و سنگری، ۱۳۹۴؛ نعیمی و محمداسماعیل، ۱۳۹۵؛ خدادادی، ۱۳۹۶) و خارج از ایران (Thanuskodi, 2009; Kumar, Salmani, & Baweja, 2014; Ngozi, Uche, & Ejiro, 2015; Hossain, Hossain, & Islam, 2017)، تلاش کرده‌اند تا عمده‌ترین عوامل مؤثر بر شکل‌گیری رفتار اطلاع‌یابی استفاده‌کنندگان از کتابخانه‌ها و یا منابع اطلاعاتی را بر پایه الگوهای برنامه‌ریزی‌شده‌ای مورد پژوهش و بررسی قرار دهند؛ **باین حال، به نظر می‌رسد توجه به ابعاد رفتاری استفاده‌کنندگان**

¹ . Information seeking behavior

کتابخانه‌ها از زاویه‌های پنهان دیگری نیز برخوردار است که بررسی چگونگی شکل‌گیری این رفتارها یعنی **رفتار برنامه‌ریزی نشده**^۱ آن‌ها، می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در توسعه میزان استفاده از منابع و خدمات کتابخانه‌ها و یا افزایش فرهنگ استفاده از کتابخانه‌ها در درون جوامع به‌ویژه کشورهای درحال توسعه ایفا کند. عوامل متعددی رفتار استفاده برنامه‌ریزی نشده مراجعین از منابع اطلاعاتی یا خدمات در کتابخانه‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. متأسفانه علیرغم اهمیت رفتار برنامه‌ریزی نشده، این نوع رفتار از سوی پژوهشگران در محیط کتابخانه‌ها مورد توجه قرار نگرفته است؛ بر این اساس، مشخص نیست عواملی را که می‌تواند بر رفتار استفاده برنامه‌ریزی نشده دانشجویان از منابع و خدمات کتابخانه، تأثیرگذار باشد، شامل چه عواملی هستند؟ میزان تأثیر آنها بر این نوع از رفتارها چقدر است؟ و چگونه می‌توان آنها را شناسایی کرد؟

در خصوص موضوع **جمعیت شهری** توجه پژوهشگر به مساله **مهاجرت ناخواسته روستائیان به شهرها**

در خصوص **چشم اندازهای طبیعی** توجه پژوهشگر به **تخریب اراضی و گسترش فرسایش خاک**

توانمندی پژوهشگر در دیدن مسائل با **آموزش دانشگاهی** حاصل نمی‌شود بلکه به **استعداد ذاتی**، **نکته‌سنجی فرد** و همچنین به **تحصیلات و ممارست در امور پژوهشی** بستگی دارد.

پیشنهاد: افزایش حس کنکاوی و قدرت تفکر و مطالعه در امور پژوهشی

ج - **اهمیت و ضرورت انجام تحقیق** (شامل اختلاف نظرها و خلاءهای تحقیقاتی موجود، میزان نیاز به موضوع، فواید احتمالی نظری و عملی آن و همچنین مواد، روش و یا فرآیند تحقیقی احتمالاً جدیدی که در این تحقیق مورد استفاده قرار می‌گیرد):

چرایی انجام پژوهش؟ الگویی جدید را مطرح می‌کنید؟ مشکلی را حل می‌کنید؟

بررسی موضوع رفتار برنامه‌ریزی نشده مراجعین در استفاده از منابع اطلاعاتی یا خدمات، از اهمیت و ضرورت بالایی برخوردار است؛ چراکه در کتابخانه‌ها، تعداد قابل توجهی از منابع یا خدمات وجود دارند که هدف نهایی از سازمان‌دهی آن‌ها، استفاده توسط مراجعین است؛ بنابراین کتابخانه‌ها می‌بایست نسبت به عوامل تأثیرگذار بر استفاده از منابع اطلاعاتی و خدمات توسط مراجعین، آگاهی داشته باشند. به نظر می‌رسد در صورتی که کاربران فقط در موقع نیاز از منابع اطلاعاتی یا خدمات کتابخانه‌ها استفاده کنند بسیاری از منابع و خدمات آن‌ها بدون استفاده خواهد ماند و هزینه‌ای که صرف تهیه و گردآوری آن‌ها شده است توجیه‌پذیر نخواهد بود.

1. Unplanned

بنابراین ضرورت دارد تا کتابخانه‌ها به ادراک مطلوبی از عوامل مؤثر بر استفاده مراجعین به‌ویژه استفاده‌های ناگهانی و برنامه‌ریزی نشده و میزان تأثیر عوامل گوناگون بر این نوع از رفتار رسیده باشند تا بتوانند خط‌مشی‌های مشخصی را برای آن سازمان‌دهی نمایند.

از سوی دیگر، اهمیت و ضرورت انجام این پژوهش از این جهت است که پس از انجام آن، عوامل اثرگذار بر روی استفاده‌های برنامه‌ریزی نشده مراجعین از منابع اطلاعاتی یا خدمات و میزان اثر هر یک از این عوامل بر این نوع از رفتار، شناسایی خواهد شد. نتایج حاصل از این پژوهش به کتابخانه‌های دانشگاهی کمک خواهد کرد تا محرک‌های تأثیرگذار بر رفتار برنامه‌ریزی نشده مراجعین در استفاده از منابع و خدمات را شناسایی و بکار گیرند و بتوانند به‌گونه‌ای منابع و خدمات خود را ارائه دهند که استفاده بهینه‌ای از آن‌ها صورت گیرد. در نهایت، از نتایج حاصل آمده از پژوهش، در تعیین و اتخاذ راهبردهای اثربخش در افزایش هزینه- سودمندی و استفاده مؤثر از منابع یا خدمات کتابخانه‌های دانشگاهی، نیز استفاده خواهد شد.

..... با توجه به مطالب پیش‌گفته و عدم انجام مطالعات مشخصی در این زمینه در حوزه کتابخانه‌ها، ضرورت انجام پژوهش حاضر نیز تبیین می‌گردد. بنابراین نتایج پژوهش حاضر به کتابخانه‌ها مختلف به‌خصوص کتابخانه‌های دانشگاهی در جهت اشاعه و استفاده مؤثر از منابع و خدمات آنها کمک قابل توجهی خواهد کرد.

بیان مسئله و ضرورت پژوهش (باید اعضا کمیته را توجیه کنید)

د- مرور ادبیات و سوابق مربوطه (بیان مختصر پیشینه تحقیقات انجام شده در داخل و خارج کشور پیرامون موضوع تحقیق و نتایج آنها و مرور ادبیات و چارچوب نظری تحقیق):

مبانی نظری: بیان دیدگاه‌ها و مطالعات نظری و توصیف و تحلیل آنها

پیشینه پژوهش: بررسی پیشینه‌های پژوهشی مشابه و مرتبط (ذکر نمونه‌هایی)

مبانی نظری:

رفتار اطلاع‌یابی

کریکلاس^۱ (۱۹۸۳) اقدام فردی را که برای شناسایی پیامی در پیوند با نیازی ادراک‌شده صورت می‌پذیرد، رفتار اطلاع‌یابی می‌داند. تیلور^۲ (۱۹۸۵) رفتار اطلاع‌یابی را عبارت از مجموعه فرایندهایی می‌داند که در نهایت به اطلاعات سودمند منجر می‌شوند (نقل در: نوروزی چاکلی، ۱۳۸۵). از نظر مارچونیو^۳ (۱۹۹۵) اطلاع‌یابی روندی است که در آن بشر هدفمندانه برای تغییر موقعیت دانش در تلاش است. وی ویژگی اطلاع‌یابی را در حل مشکل می‌داند. اطلاع‌یابی

1. Krikelas

2. Talor

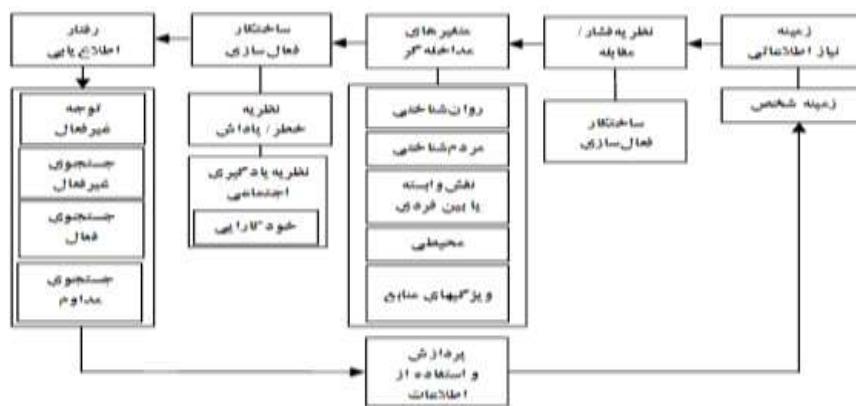
3. Marchionini

فرآیندی است که از نیاز اطلاعاتی آغاز شده و طی مراحل اسناد و منابع اطلاعاتی با استفاده از استراتژی معین مورد جستجو قرار گرفته، اطلاعات مورد نیاز پس از استخراج بازمینی و بررسی شده و در نهایت اطلاعات مورد نظر بازیابی می‌شوند و به حل مسئله منجر خواهد شد. همچنین اطلاع‌یابی الگوریتمی است مرحله به مرحله که مسیری را از بیان درخواست به سمت دریافت پاسخ طی می‌کند و در این میان میانجی‌های کاوش با تجزیه، تحلیل، تصفیه، توسعه، تبدیل و ترجمه درون‌داده‌ها و نتایج در به نتیجه رسیدن کاوش سهم مؤثری دارند (نقل در: ادهمی، ۱۳۸۳).

ویلسون^۱ (۲۰۰۰) رفتار اطلاع‌یابی انسان را عبارت از فرآیندی می‌داند که در تعامل دائمی با افراد، شبکه‌های اجتماعی، موقعیت‌ها و بافت‌های گوناگون شکل گرفته و معتقد است که این بافت و موقعیت اجتماعی است که به وجود آورنده نیاز اطلاعاتی است و فرد را به استفاده از منابع دسترس‌پذیر مشخصی محدود می‌کند. همچنین، رفتار اطلاع‌یابی را عبارت از فرایندهای درونی و عوامل بیرونی می‌داند که بر جستجوی اطلاعات تأثیر می‌گذارد و روش‌های فردی پاسخگویی به نیازهای اطلاعاتی را تغییر می‌دهد (نقل در: نوروزی چاکلی، ۱۳۸۵). در دایره‌المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی، نیز رفتار اطلاع‌یابی چنین تعریف شده است: به الگوهای پیچیده رفتار و فعل و انفعال‌های متقابل انسان هنگام جستجوی هر نوع اطلاعات، رفتار اطلاع‌یابی اطلاق می‌شود. این اصطلاح به شیوه‌های گوناگون برای اشاره به هر بستری به کار می‌رود که در آن، اطلاعات جست‌وجو می‌گردد و تمام شکل‌های اطلاع‌یابی را در برمی‌گیرد (حری و نشاط، ۱۳۸۱).

مدل‌های بسیاری در حوزه رفتار اطلاعاتی وجود دارند که تنها به نام برخی از این مدل‌ها که در بین متخصصان و صاحب‌نظران علم اطلاع‌رسانی دارای اهمیت بیشتری هستند، اشاره می‌شود.

ویلسون مدلی از رفتار اطلاعاتی را ارائه نمود که برای نخستین بار در سال ۱۹۸۱ مطرح شد و تا به امروز سه مرتبه، مورد تجدیدنظر قرار گرفته است. وی در نخستین مدل خود اذعان می‌دارد که عوامل روان‌شناختی، جمعیت‌شناسی، محیطی و منبع‌مدار بر رفتار اطلاع‌یابی تأثیر می‌گذارد و در بسیاری از موارد آن را تغییر می‌دهد (نوروزی چاکلی، ۱۳۸۵).

نمودار ۲. الگوی رفتار اطلاع‌یابی ویلسون، ارائه شده در سال ۱۹۹۶

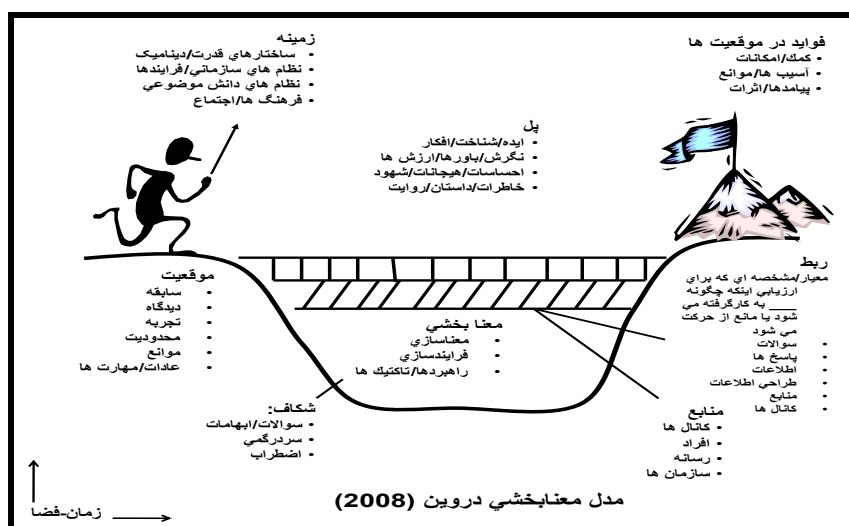
1. Wilson

همچنین، تیلور (Taylor, 1985)، به نقل از بهزادی، (۱۳۹۳) روش مقدار اضافه شده را برای جستجوی اطلاعات ارائه کرده و مسئله‌ی کاربر را در مرکز توجه خود قرار داده و مدلی را بر همین اساس طراحی نموده است.

در مدلی دیگر، الیس^۱ الگوهای رفتار اطلاع‌یابی دانشگاهی را بررسی کرده و معتقد است که هر یک از جستجوگران با توجه به تجربیات، دانش، نیاز اطلاعاتی و سطح انتظارت خود در هر یک از این مراحل با سطح متفاوتی از دقت و توجه عمل می‌کند و در نهایت این جستجوگر است که بر اساس نیاز خاص خود به انتخاب و گردآوری اطلاعات دست می‌زند و با استناد به همین اصل، مدلی را برای رفتار اطلاع‌یابی جستجوگران پیشنهاد می‌کند. با وجود این، وی بیان می‌دارد که این مدل بیشتر در محیط‌های بسته نظیر پایگاه‌های اطلاعاتی که بیشتر از ابزارهای ویژه‌ای همچون واژگان کنترل‌شده استفاده می‌کنند، قابل اجرا و استفاده است (نوروزی چاکلی، ۱۳۸۵).

دروین^۲ به توسعه مدلی بر پایه نیاز کاربر پرداخت که آن را «معنابخشی»^۳ نامید. این مدل برای نخستین بار در سال ۱۹۹۲ ارائه شد و سپس در سال ۲۰۰۳ مورد ویرایش و تجدیدنظر قرار گرفت (Godbold, 2006)، به نقل از بهزادی، (۱۳۹۳).

مدل معنابخشی دروین ۱۹۹۲

1 - Ellis
2 - Dervin
3 - sense-making

مدل‌های گوناگون دیگری همانند: مدل‌های ارائه‌شده توسط ساراسویک (Saracevic, 1995)، اسپینک (Spink, 1997)، اینگورسن (Ingwersen, 1992)، کالتو (Calto, 2003)، پیرولی و کارد (Pirully, Card, 1995)، مِهو و تیبو (Meho & Tibbo, 2003)، نیز وجود دارند (نقل در: حسینی، ۱۳۸۸) که تنها به ذکر نام آن‌ها اکتفا می‌شود.

شاید بتوان دلیل وجود مدل‌های مختلف رفتار اطلاع‌یابی را در عوامل مختلفی همچون: وجود محیط‌های مختلف اطلاعاتی، نظام‌های گوناگون اطلاعاتی، جنبه‌های مختلف کاربردی، تفاوت در نوع نگاه‌های پژوهشگران، تنوع در رشته‌های تخصصی پژوهشگران و دانست؛ اما نقطه مشترک همه این مدل‌ها را می‌توان تلاش در راستای بهبود فرایند بازیابی اطلاعات توسط کاربران دانست (بهزادی، ۱۳۹۳).

پیشینه پژوهش:

برای بازیابی پیشینه‌های پژوهشی رفتار اطلاع‌یابی در خارج از کشور، کلیدواژه‌های رفتار اطلاع‌یابی، رفتار اطلاعاتی، رفتار اطلاع‌جویی، اطلاع‌یابی و رفتار جستجوی اطلاعات به صورت انگلیسی در پایگاه‌هایی از جمله وب آو ساینس^۱، اسکوپوس^۲، امرالد^۳، پروکویست^۴، ساینس دایرکت^۵، گوگل اسکالر^۶، ابسکو^۷، پاد (پایگاه اشتراک دانش دانشگاه فردوسی مشهد) و پایگاه مگاپپر^۸ که امکان جستجو در پایگاه‌های مختلف بین‌المللی را فراهم می‌کند، مورد جستجو قرار گرفت. در حوزه رفتار اطلاع‌یابی، پژوهش‌های متعددی در خارج از ایران انجام شده است، که در ادامه به برخی از آن‌ها اشاره می‌گردد.

اولین^۹ (۱۹۸۴) در پایان‌نامه خود با عنوان «بررسی نظریه رفتار اطلاع‌یابی دانشمندان و دانش پژوهان» به بررسی رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی در نظام غیرمتمرکز دانشگاهی نروژ پرداخت. نتایج نشان داد منابع مورد استفاده جامعه پژوهش، عمدتاً نشریات ادواری هستند.

السالم^{۱۰} (۱۹۸۹) در پایان‌نامه دکتری خود به بررسی ارتباط وضعیت تحصیلات دانشگاهی با رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی دانشگاه ویسکانسین-مدیسن^{۱۱} و ارتباط انواع نظام‌های آموزش و پرورش با انواع رفتارهای اطلاع‌یابی پرداخت. یافته‌های پژوهش وی بیانگر نقش بسیار مهم آموزش و پرورش و تحصیلات در رفتار اطلاع‌یابی بود.

1. Web Of Science (WOS)

2. Scopus

3. Emerald

4. ProQuest

5. ScienceDirect

6. Google Scholar

7. Ebsco

8. Megapaper

9. Olaisen

10. Al salem

11. University of Wisconsin-Madison

پالمر^۱ (۱۹۹۱) رفتار اطلاع‌یابی ۶۷ نفر از بیوشیمی‌دان‌ها، حشره‌شناسان و متخصصان آمار شاغل در بخش پژوهش‌های کشاورزی را به‌منظور کشف تأثیر شخصیت، ساختار سازمانی و رشته را در رفتار اطلاع‌یابی جامعه موردنظر، بررسی کرد. نتایج این پژوهش که به روش ترکیبی و با استفاده از مصاحبه و پرسشنامه انجام شد، بیانگر این بود که نوع کار، رشته تخصصی، تجربه، سابقه کار و جنسیت از مهم‌ترین عوامل مرتبط با رفتار اطلاع‌یابی این گروه محسوب می‌شود.

چنگ و لام^۲ (۱۹۹۶) پژوهشی در رابطه با رفتار اطلاع‌یابی متخصصان حوزه سلامت در ۳۷ بیمارستان دولتی هنگ‌کنگ انجام دادند. پژوهش به‌صورت پیمایشی و با استفاده از پرسشنامه انجام شد. جامعه پژوهش ۱۸۳۰۳ نفر از متخصصان حوزه سلامت و بهداشت شامل کارکنان، پزشکان، هیئت‌رئیس بیمارستان، مدیران و دیگر کارکنان حرفه‌ای بودند که از این بین تعداد ۱۲۵۷ نفر به‌عنوان حجم نمونه به‌صورت نمونه‌گیری تصادفی بر اساس حجم هر طبقه انتخاب شدند. نتایج نشان داد الگوی استفاده متخصصان بهداشت از منابع و اطلاعات در گروه‌های مختلف با هم متفاوت است به‌طوری‌که کارکنان پزشکی رضایت بیشتری از مجموعه و خدمات کتابخانه داشتند. نیاز اطلاعاتی پرستاران و هیئت‌رئیس بیمارستان‌ها در جهت امور کاری و خودآموزی و توسعه شخصی بود. سیستم اطلاعات کتابخانه‌ای در بین متخصصان بهداشت بخصوص پرستاران زیاد شناخته‌شده نبود و خیلی مورد استفاده قرار نمی‌گرفت. همچنین مشخص شد که اکثر گروه پزشکان، در میان منابع رسمی اطلاعات، از کتاب و نشریات ادواری، بیشترین میزان استفاده را داشتند.

همچنین **تیوانت^۳ (۲۰۰۵)** رفتار اطلاع‌یابی و استفاده از اطلاعات اقتصاددانان و تحلیل‌گران اقتصادی را مورد بررسی قرار داد. این پژوهش با رویکرد کیفی و با استفاده از مصاحبه با هشت اقتصاددان صورت گرفت. یافته‌ها نشان داد که بین راهبردهای رفتار اطلاع‌یابی اقتصاددانان مورد بررسی، در اکثر مواقع شباهت وجود دارد، هرچند در این بین تفاوت‌هایی نیز وجود دارد.

هوگلد و اولسن^۴ (۲۰۰۸) در زمینه تأثیر کتابخانه‌های دانشگاهی بر روی رفتار اطلاع‌یابی پژوهشگران جوان در سه دانشگاه سوئد پژوهشی را انجام دادند. این پژوهش کاربردی بود که با رویکرد کیفی و راهبرد قوم‌نگاری به‌وسیله مشاهده و سپس مصاحبه به‌عنوان ابزار گردآوری داده‌ها انجام شد. در هر دانشگاه رفتار اطلاع‌یابی هشت پژوهشگر مشاهده و بعداً با آنها مصاحبه شد؛ بنابراین با ۲۴ پژوهشگر مصاحبه صورت گرفت. نتایج بیانگر تفاوت بین پژوهشگران حوزه علوم انسانی / اجتماعی با پژوهشگران حوزه علوم در استفاده از نوع منابع بود؛ بدین صورت که پژوهشگران علوم انسانی / اجتماعی بیشتر از کتاب و منابع آرشیوی و قدیمی و پژوهشگران حوزه علوم بیشتر از مقالات مجلات و منابع جدید استفاده می‌کردند. همچنین

1. Palmer

2. Cheng & Lam

3. Thivant

4. Haglund & Olsson

پژوهشگران حوزه علوم کمتر به حضور فیزیکی در کتابخانه تمایل داشتند. بیشتر افراد جامعه پژوهش تمایل بسیاری به بهره‌گیری از موتورهای جستجو به‌ویژه موتور جستجوی گوگل و منابع الکترونیکی در دسترس دارند؛ هرچند فقط چند نفر از آنها در مورد Google Scholar آگاهی داشتند، در نتیجه افراد کمترین ارتباط را با کتابخانه‌های دانشگاهی برقرار کرده و دانش‌اندکی در رابطه با توانمندی و صلاحیت کتابداران در رفع نیاز اطلاعاتی دارند. در خصوص منابع الکترونیکی اکثر پژوهشگران از نشریات الکترونیکی استفاده می‌کردند و تعداد کمی از آنها با کتاب‌های الکترونیکی آشنا بودند. روش جستجوی اطلاعات در پژوهشگران به‌صورت کوشش و خطا بود و راهبرد مشخصی برای جستجو نداشتند و به راهنماها هم توجه نمی‌کردند. یکی از نتایج مهم این پژوهش تأکید بر حضور کتابداران در فضای خارج از کتابخانه دانشگاهی و توسعه این باور است که استفاده از کتابخانه‌های دانشگاهی همانند بهره‌گیری از موتورهای جستجو آسان است.

تاناسکودی^۱ (۲۰۰۹) در پژوهشی پیمایشی به بررسی رفتارهای اطلاع‌یابی اعضای هیئت‌علمی دانشکده حقوق شهر سلیم هندوستان پرداخت. پرسشنامه برای ۶۴ عضو هیئت‌علمی دانشکده حقوق ارسال شد که به ۸۷/۵ درصد از آنها پاسخ داده شد. نتایج نشان می‌دهد که آماده‌سازی سخنرانی، روزآمدسازی دانش و پژوهش، مهم‌ترین انگیزه‌های پاسخگویان برای جستجوی اطلاعات و کتاب‌ها و گزارش‌های قانونی مهم‌ترین منبع اطلاعاتی پاسخگویان است. از طرفی، پاسخگویان مهم‌ترین داده‌های اطلاعاتی را کتابخانه‌های شخصی و دانشگاه بیان کردند. بیشتر پاسخگویان برای جستجوی اطلاعات اینترنتی از موتور جستجوگر گوگل استفاده می‌کردند.

یونگر^۲ (۲۰۱۰) به بررسی رفتار اطلاع‌یابی مبتنی بر اینترنت در میان پزشکان و پرستاران با بررسی ادبیات پژوهش پرداخت. برای این منظور ابتدا پایگاه‌های PubMed و CINAHL در زمینه موضوع تحقیق بین سال‌های ۱۹۹۵ و ۲۰۰۹ بررسی شد. برای تکمیل کار، در پایگاه‌های (Ovid) Embase، LISA و LISTA نیز جستجو انجام شد. نتایج نشان داد تفاوت معنی‌داری بین دلایلی که پزشکان و پرستاران برای جستجوی آنلاین مدارک مبتنی بر اینترنت، و یا روش‌های مکان‌یابی مدارک دارند، وجود نداشت. دلایل جستجوی اطلاعات آنلاین گسترده هستند که از جمله می‌توان به مراقبت بیمار و ادامه توسعه حرفه‌ای اشاره کرد. همچنین موانع دسترسی به اطلاعات آنلاین در دو گروه مشابه هستند و در بین هر دو گروه عدم آگاهی از کتابخانه به‌عنوان یک توانمندساز اطلاعات آنلاین بالقوه وجود دارد.

بورسوا، هاویجروا و سیمیکوا^۳ (۲۰۱۲) در پژوهشی به مطالعه کیفی رفتار اطلاع‌یابی کودکان باهوش پرداختند. برای این منظور رفتار اطلاع‌یابی در گروه کودکان باهوش و متوسط بررسی قرار گرفت. این پژوهش که از نوع اکتشافی بود و از طریق مصاحبه با کودکان و والدین آنها صورت گرفت، نشان داد، بین رفتار اطلاع‌یابی این دو گروه از کودکان تفاوت

1. Thanuskodi

2. Younger

3. Burešová, Havigerová, & Šimíková

معناداری وجود دارد. والدین کودکان باهوش، اسباب بازی را به عنوان شایع ترین وسیله کسب اطلاعات کودکانشان می دانستند. ابزارهای کسب اطلاعات دیگر تلویزیون، کامپیوتر و کتاب بود. نتایج نشان می دهد که سؤالاتی که توسط کودکان باهوش پاسخ داده شده، تنوع موضوعی بیشتری را در مقایسه با کودکان متوسط دربر می گیرد.

برندسی، مونوپولی و کاپیداکیس^۱ (۲۰۱۳) در پژوهشی رفتار اطلاع یابی و چگونگی جستجوی اطلاعات دانشجویان کارشناسی رشته های فیزیک و ستاره شناسی دانشگاه ملی و کاپودیستری آتن^۲ را به روش پیمایشی و با استفاده از پرسشنامه مورد بررسی قرار دادند. پرسشنامه به صورت چاپی یا الکترونیکی برای ۸۹۳ دانشجو ارسال شد که ۱۰۳ نفر (۱۱/۵ درصد) به آن پاسخ دادند. نتایج نشان داد، دانشجویان مورد مطالعه، منابع اطلاعاتی که دسترسی سریع به اطلاعات را فراهم می کنند، ترجیح می دهند. همچنین آن ها به ندرت در سمینارها و کنفرانس ها شرکت می کنند و به ندرت به کتابخانه مراجعه حضوری دارند و از وجود برخی منابع اطلاعات عمومی آگاه نیستند. تفاوت آن ها با جستجوگران عادی، استفاده از روش های جستجوی پیشرفته و عملگرهای بولی بود.

کومار و همکاران^۳ (۲۰۱۴) به بررسی رفتار اطلاع یابی محققین و اعضای هیئت علمی دانشگاه کاراکشتارا^۴ پرداختند. این پژوهش پیمایشی و با ابزار پرسشنامه انجام شد. نتایج پژوهش آن ها نشان داد، تدریس، فعالیت های پژوهشی، آموزش، نگارش مقاله، به روزرسانی اطلاعات، سرگرمی و انجام فعالیت های اجرایی مهم ترین انگیزه پاسخگویان برای کسب اطلاعات است. پاسخگویان ترجیح می دادند که فعالیت های اطلاع یابی خویش را بیشتر در خانه و پس از آن در کتابخانه گروه آموزشی انجام دهند. کتاب ها و نشریه های اطلاعاتی؛ مهم ترین منابع اطلاعاتی پاسخگویان است. در نهایت اینکه موجود نبودن منابع، پراکندگی اطلاعات و گرانی منابع اطلاعاتی مهم ترین بازدارنده های پاسخگویان برای دسترسی به اطلاعات است.

راندهاوا و جاتانا^۵ (۲۰۱۵) رفتار اطلاع یابی دانشمندان علوم اجتماعی مرکز پژوهش های توسعه روستایی و صنعتی را در یک مطالعه موردی بررسی نمودند. این پژوهش به روش پیمایشی و انجام شد و همه ۲۵ نفر دانشمند عضو مرکز پژوهش های توسعه روستایی و صنعتی به پرسشنامه تهیه شده پاسخ دادند. نتایج نشان داد، رایج ترین منبع جستجوی اطلاعات دانشمندان علوم اجتماعی از طریق بحث و گفتگو با همکارانشان و کارشناسان خبره در این حوزه است (۸۴ درصد). اعضای این مرکز علاوه بر استفاده از روش های سنتی از جمله نمایه نامه ها و چکیده نامه ها (۸۰ درصد)، کتابداران بخش مرجع (۷۶ درصد)، مشورت با خبرگان موضوعی (۷۲ درصد)، بررسی مقالات (۶۰ درصد)، برای مکان یابی و بازیابی اطلاعات مورد نیاز، همچنین

1. Brindesi, Monopoli, & Kapidakis

2. National and Kapodistrian University of Athens

3. Kumar et al

4. Kurukshetra University

5. Randhawa & Jatana

از ابزارهای کمکی وب مانند اینترنت، پست الکترونیکی، و دیگر منابع مبتنی بر وب (۶۸ درصد) استفاده می کنند. دانشمندان، غیر دسترس بودن اطلاعات مرتبط در حوزه مربوطه را به عنوان شایع ترین مشکل در جستجوی اطلاعات علوم اجتماعی ذکر کردند. این به معنی این است که کتابخانه‌ها، با وجود اتصال به اینترنت و نظم در درجه بندی زیرساخت‌ها، باید در رفع نیازهای جامعه علوم اجتماعی از طریق اقدامات نوآورانه و مؤثر، مانند استفاده از منابع به طور ماهرانه با تمرکز بر استفاده از منابع مختلف علوم اجتماعی در وبسایت‌های در دسترس از طریق شبکه‌های مختلف اقدام نمایند.

اوینلوی و همکاران^۱ (۲۰۱۶) در پژوهشی رفتار اطلاع‌یابی و استفاده از منابع اطلاعاتی توسط دانشجویان مقطع کارشناسی علوم انسانی، علوم اجتماعی و مدیریت بینگهام را بررسی نمودند. این پژوهش به صورت پیمایشی و با ابزار پرسشنامه انجام شد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که پاسخ‌دهندگان از موتور جستجوی گوگل، کتاب‌های درسی چاپ، مواد کتابخانه‌ای و رسانه‌های اجتماعی به عنوان ابزارهای پژوهشی اصلی استفاده می‌کنند. غیر دسترس بودن منابع اطلاعاتی رایج، در دسترس نبودن منابع اطلاعاتی و عدم دسترسی سریع به اینترنت، به عنوان موانع رفتار اطلاع‌یابی پاسخ‌دهندگان شناسایی شد.

حسین و همکاران^۲ (۲۰۱۷) در پژوهشی ارزیابی از نیازهای اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی اعضای پارلمان بنگلادش به عمل آوردند. این مطالعه به روش پیمایشی و با استفاده از پرسشنامه با نمونه پژوهشی ۵۰ نفر انجام شد. نتایج نشان داد که نمایندگان مجلس عمدتاً اطلاعات را برای یک درخواست یا پرس‌وجو کاری، یک سخنرانی و برای اتخاذ یک تصمیم جستجو می‌کنند. از مهم‌ترین منابع اطلاعاتی آن‌ها صورت جلسه‌ها، رسانه‌های جمعی، نامه‌های شخصی و شبکه‌های اطلاعاتی بود و در بین آن‌ها به جای اسناد آنلاین، شکل‌های چاپی اسناد رایج است. نتایج همچنین نشان داد که تنها چند نماینده مجلس از خدمات اطلاعاتی ارائه شده توسط کتابخانه مجلس آگاه بودند و از این خدمات رضایت داشتند.

خان، احمد و خان^۳ (۲۰۱۷) در پژوهشی به بررسی رفتار اطلاع‌یابی کارکنان آموزش و دانشجویان استفاده کننده از کتابخانه مرکزی دانشگاه پیشاور پرداختند. روش پژوهش پیمایشی و جمعیت نمونه آماری آن شامل ۹۵۰ شرکت کننده از شش دانشکده بود. ابزار اصلی برای گردآوری داده‌ها پرسشنامه بود. یافته‌های اصلی نشان می‌دهد که شرکت کنندگان برای یافتن اطلاعات مرتبط با حوزه‌های دانشگاهی، پژوهشی، به روزرسانی شخصی و منابع سرگرم کننده با دیگران مشورت می‌کنند. همچنین شرکت کنندگان از مواد چاپی و سپس منابع الکترونیکی به عنوان منابع اصلی در زبان‌های اول و دوم استفاده می‌کنند. بالاترین سطح رضایت از کتاب‌های موضوعی، منابع الکترونیکی، کتاب‌های مرجع و روزنامه‌ها بود.

1. Oyinloye et al.

2. Hossain et al.

3. Khan, Ahmad & Khan

شرکت کنندگان در مورد مشکلاتی مانند فقدان اشتراک منابع، کمبود منابع الکترونیکی و فقدان زمان کافی در هنگام جستجوی اطلاعات شکایت داشتند.

زهونگ، هو، زهینگ، دینگ و لو^۱ (۲۰۱۸) به بررسی رابطه بین رفتار اطلاع‌یابی و رفتار نوآورانه در بین دانشجویان پرستاری چینی در دانشکده پزشکی شانگهای پرداختند. این پژوهش پیمایشی و با استفاده از پرسشنامه انجام شد. در مجموع ۱۲۴۷ دانشجوی پرستاری در تجزیه و تحلیل نهایی شرکت داشتند. نتایج نشان داد که هر دو رفتار اطلاع‌یابی و رفتار نوآورانه در دانشجویان مقطع کارشناسی بهتر از دانشجویان تحصیلات تکمیلی و در دوره کارآموزی نسبت به دوره کارشناسی بهتر بود. سطح کلی رفتارهای اطلاع‌یابی دانشجویان پرستاری با رفتارهای نوآورانه رابطه مثبتی داشت و ۷ بعد از رفتار اطلاع‌یابی نیز با رفتار نوآورانه در سطوح مختلف ارتباط داشتند. علاوه بر این، استفاده از اطلاعات نشان‌دهنده، قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده رفتار نوآورانه است.

برای بازیابی پیشینه‌های پژوهشی رفتار اطلاع‌یابی در داخل کشور، کلیدواژه‌های رفتار اطلاع‌یابی، رفتار اطلاعاتی، رفتار اطلاع‌جویی، اطلاع‌یابی و رفتار جستجوی اطلاعات در پایگاه‌های مختلفی از جمله وبگاه پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران (ایران داک^۲)، پایگاه اطلاعاتی مگیران^۳، نورمگز^۴، سیویلیکا^۵، جویشگر فارسی علم نت^۶، پایگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، جستجو شد. در حوزه رفتار اطلاع‌یابی، پژوهش‌های متعددی در ایران انجام شده است، که در ادامه به برخی از آن‌ها اشاره می‌گردد.

در ایران نخستین مطالعه انجام شده در زمینه مطالعه استفاده‌کنندگان و رفتار اطلاع‌یابی آن‌ها، به سال ۱۳۵۴ برمی‌گردد. این مطالعه از سوی گروه آموزش کتابداری دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران انجام شد. نتایج این پژوهش نشان داد که اعضای هیئت علمی بیشتر جهت آماده کردن مطالب درسی از منابع اطلاعاتی استفاده می‌کنند و مهم‌ترین منبع مورد استفاده آن‌ها کتاب بوده است. جستجوی اطلاعات در کتابخانه نیز از طریق برگه‌دان صورت می‌گرفت (**خسروی، ۱۳۸۸**).

پژوهش‌های داخلی دیگری در این حوزه توسط پژوهشگران مختلف صورت گرفت که از جمله می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

1. Zhong, Hu, Zheng, Ding & Luo
2. Irandoc
3. Magiran
4. Noormags
5. Civilica
6. Elmnet

در سال ۱۳۷۵، **دیلمقانی** در پژوهش خود به روش توصیفی و از طریق پرسشنامه به بررسی رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی رشته مکانیک در کسب اطلاعات تخصصی در پنج دانشگاه شهر تهران پرداخت. نتایج پژوهش وی نشان داد که بیشترین انگیزه اعضای هیئت علمی مورد بررسی از جستجوی اطلاعات، روزآمد کردن اطلاعات تخصصی و افزایش مطلوبیت کارایی تدریس بوده است. بیشترین منبع مورد استفاده آنها، کتب و نشریات ادواری است و بیشترین روش جستجوی اساتید، استفاده از برگه‌دان، مشاهده مستقیم قفسه‌ها و استفاده از اسنادها و مآخذ است. ۷۸ درصد اساتید جهت جمع‌آوری اطلاعات از دیگران کمک می‌گیرند و کتابداران نقش ضعیفی را در جستجوی اطلاعات بر عهده دارند (دیلمقانی، ۱۳۷۵).

در پژوهشی دیگر **یمین فیروز** (۱۳۸۲) به بررسی رفتار و الگوی اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد از اینترنت پرداخت. این تحقیق با جامعه پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد، به روش پیمایشی انجام و اطلاعات آن از طریق پرسشنامه گردآوری شد. یافته‌های این پژوهش نشان داد، عمده‌ترین اهداف اعضای هیئت علمی در استفاده از اینترنت، اهداف آموزشی و پژوهشی بوده است و بیشترین منبعی که آن‌ها در اینترنت مورد استفاده قرار می‌دهند مجلات الکترونیکی تخصصی و پایگاه‌های اطلاعاتی تمام متن است. اغلب از شیوه جستجوی ساده بهره می‌گیرند و خیلی کم از شیوه‌های جستجوی عبارتی و کوتاه‌سازی استفاده می‌کنند. همچنین مشخص شد که اعضای هیئت علمی در جستجوی اطلاعات خود، بیشتر از مدل الیس بهره می‌گیرند و مهارت زبان انگلیسی و مهارت رایانه‌ای اعضای هیئت علمی در میزان استفاده آن‌ها از اینترنت تأثیر زیادی دارد. رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی در حوزه‌های علوم انسانی، مهندسی، علوم و کشاورزی در تمام شاخص‌های رفتاری (هدف، نوع منابع اطلاعاتی، ابزارهای جستجو و روش‌های جستجو) دارای تفاوت معناداری بوده است. مرتبه علمی در برخی شاخص‌های رفتار اطلاع‌یابی یعنی، هدف و ابزارهای جستجو تأثیر داشته است ولی در شاخص‌های نوع منابع اطلاعاتی و روش‌های جستجو بی‌تأثیر بوده است. سابقه کار نیز بر رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی در شاخص‌های هدف، نوع منابع اطلاعاتی مورد استفاده و ابزارهای جستجو تأثیر داشته ولی در روش‌های جستجوی این اعضا بی‌تأثیر بوده است.

پژوهش دیگری توسط **نوشین فرد** (۱۳۸۴) به منظور بررسی عوامل مرتبط با رفتار اطلاع‌یابی ۵۳۰ نفر از اعضای هیئت علمی شاغل در مراکز پژوهشی کشور در شش حوزه علوم انسانی، علوم پایه، علوم پزشکی، فنی و مهندسی، کشاورزی و هنر انجام شد. روش پژوهش پیمایشی - تحلیلی و ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه بود. عوامل مورد نظر در این پژوهش عوامل فردی و محیطی بودند که عوامل محیطی خود شامل عوامل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی بود. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که درصد عوامل فردی مرتبط با متغیرهای رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی مورد پژوهش بیش از درصد عوامل محیطی مرتبط با آن است و همچنین از میان عوامل محیطی درصد عوامل اقتصادی مرتبط با متغیرهای رفتار اطلاع‌یابی بیش از درصد

عوامل اجتماعی و عوامل فرهنگی است. به طور کلی در بین منابع چاپی، نشریات انگلیسی زبان، بیشترین استفاده را داشتند و در خصوص منابع غیر چاپی در درجه نخست از پایگاه‌های اطلاعاتی و پس از آن از دیسک‌های نوری استفاده شده است.

محمدی و دوستدار (۱۳۸۷) در پژوهشی به نقش کتابخانه مرکزی دانشگاه امام صادق (ع) در تأمین نیازهای اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی آن دانشگاه پرداختند. در این پژوهش از روش پیمایشی - توصیفی استفاده شد و ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه بود. جامعه آماری مورد پژوهش دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد و دکتری بودند. بر اساس یافته‌های پژوهش، منابع رسمی کسب اطلاعات در هر دو مقطع، منابع چاپی بوده و منابع الکترونیکی در اولویت بعدی قرار داشته است. از منابع غیررسمی کسب اطلاعات، حضور در گردهمایی‌های علمی داخلی و ارتباط با پژوهشگران داخل و خارج بود. دانشجویان برای دستیابی به منابع، بیشتر از رایانه استفاده می‌کنند و کمک‌های استادان و همکلاسی‌ها نیز در شناسایی منابع مؤثر بوده است. دانشجویان در هر دو مقطع، وضعیت کتابداران را در بازیابی اطلاعات مورد نیازشان متوسط عنوان کرده‌اند و مهم‌ترین عواملی که در عدم دسترسی به منابع در هر دو مقطع مؤثر بوده‌اند عبارت‌اند از: محدود بودن ساعات کار کتابخانه، محدود بودن امکانات برای دریافت اطلاعات از خارج، موجود نبودن منبع اطلاعاتی و روزآمد نبودن منابع اطلاعاتی.

اعظمی (۱۳۹۰) در پایان‌نامه خود به ارزیابی و تحلیل محیط رابط پایگاه‌های اطلاعاتی ابسکو^۱، پروکوئست^۲ و ساینس دایرکت^۳ در پشتیبانی از الگوی رفتار اطلاع‌یابی کاربران از دیدگاه نظریه معناشناختی پرداخت. این پژوهش کاربردی است که به روش پیمایشی و با رویکرد ترکیبی (کمی و کیفی) انجام شد. جامعه مورد مطالعه این پژوهش دانشجویان مقاطع تحصیلی کارشناسی ارشد و دکتری در حوزه‌های علوم انسانی/اجتماعی و علوم پایه/فنی و مهندسی دانشگاه فردوسی مشهد بودند. برای تجزیه و تحلیل داده‌های کمی از آمار توصیفی و استنباطی و داده‌های کیفی از تحلیل محتوا استفاده شد. یافته‌های پژوهش نشان داد میزان قابل فهم بودن عناصر محیط رابط در پایگاه‌های مورد بررسی، میانگینی متوسط به بالا دارد. میانگین بالای پاسخ‌ها نشان‌دهنده وجود هدف در به کارگیری هر یک از عناصر محیط رابط کاربر پایگاه‌های اطلاعاتی به وسیله آزمودنی‌هاست. در همه زمینه‌های مورد بررسی، یافته‌های به دست آمده نشان داد که عناصر شروع، دنبال کردن، مرور، تمایز و برگیری از میانگین بالاتر است؛ اما در خصوص مؤلفه رفتار اطلاع‌جویی ردگیری از میانگین پایین‌تر است. همچنین تفاوتی در رفتار اطلاع‌جویی کاربران دو حوزه تحصیلی علوم انسانی/اجتماعی و علوم پایه/فنی و مهندسی از نظر به کارگیری عناصر رفتار اطلاع‌جویی الیس (شروع، پیوندیابی، مرور، تمایزیابی، ردگیری و برگیری) وجود ندارد. یافته‌های دیگر پژوهش نشان

1. Ebsco

2. Proquest

3. ScienceDirect

داد محیط پایگاه‌های اطلاعاتی مورد بررسی از فرایند اطلاع جویی کاربران بر اساس مؤلفه‌های الگوی معنابخشی دروین پشتیبانی می‌کند.

در پژوهشی دیگر، **حسینی (۱۳۹۱)** در پایان‌نامه دکتری خود به بررسی دیدگاه کاربران درباره تأثیر ویژگی‌های تعاملی رابط کاربر پایگاه‌های اطلاعاتی بر رفتار علمی آنان با تأکید بر نظریه تجربه دلپذیر، پرداخت. هدف اصلی این پژوهش، آزمون تأثیرگذاری «ویژگی تعاملی رابط کاربر پایگاه‌های اطلاعاتی» بر «رفتار علمی» کاربران از سویی و «دستیابی به تجربه خوشایند» متأثر از محیط رابط کاربر پایگاه اطلاعاتی بر «رفتار علمی کاربران» از سوی دیگر است. این پژوهش از نوع کاربردی است که با روش ترکیبی انجام شده است. ابتدا شاخص‌های سه متغیر «تعاملی رابط کاربر پایگاه‌های اطلاعاتی»، «دستیابی به تجربه خوشایند»، و «رفتار علمی» شناسایی و تدوین گردید. سپس، با استفاده از پرسشنامه و مصاحبه نیمه ساختاریافته دیدگاه اعضای هیئت علمی و دانشجویان دکتری دانشگاه‌های علوم پزشکی و فردوسی مشهد گردآوری شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها از روش «مدل‌سازی معادله ساختاری» و روش تفسیر مصاحبه استفاده شد. نقش متغیرهای جنس، حوزه پژوهشی، سطح تحصیل و مهارت زبان انگلیسی بر میانگین نمره‌های چهار متغیر خودکارآمدی، تعاملی رابط کاربر، تجربه خوشایند، رفتار علمی مشخص شد. همچنین، مشخص شد که میانگین توزیع نمره‌های هر کدام از چهار متغیر مورد مطالعه در چه سطحی است. در نهایت با استفاده از تحلیل مدل‌های ساختاری، تأثیر هر کدام از چهار متغیر مورد مطالعه در نقش مستقل، وابسته، واسطه، و مداخله‌گر بررسی شد. در این پژوهش آزمودنی‌هایی که خودکارآمدی بیشتری داشته‌اند تعاملی رابط کاربر پایگاه‌های اطلاعاتی را بیشتر حس نموده‌اند. همچنین، این افراد تحول بیشتری در زمینه رفتار علمی در خود احساس نموده‌اند. یعنی، خودکارآمدی به‌عنوان یک مداخله‌گر، ویژگی مهمی برای ایجاد تعاملی با رابط کاربر پایگاه‌های اطلاعاتی و ارتقاء رفتار علمی در افراد است. همچنین، افرادی که ظرفیت بیشتری برای دستیابی به تجربه خوشایند دارند، امکان اینکه رفتار علمی آنها بر اثر تعاملی با محیط رایانه تحول یابد بیشتر است.

میرزایی (۱۳۹۲) پژوهشی با عنوان «مدل ذهنی در پژوهش‌های رفتار اطلاع جویی: پژوهشی در متون» با هدف شناسایی مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر مدل‌های ذهنی کاربران در فرآیند رفتار اطلاع جویی انجام داد. این پژوهش از حیث هدف در زمره پژوهش‌های کاربردی و از نظر شیوه گردآوری داده‌ها از نوع توصیفی (غیرآزمایشی) با رویکرد اسنادی است. جامعه این پژوهش شامل آن دسته از تولیدات علمی است که در بستر رفتار اطلاع جویی، نقش یا تأثیر متغیر مدل ذهنی را مورد بحث قرار داده‌اند. نتایج حاصل از بررسی تولیدات علمی نشان داد که عوامل متعددی بر ساخت مدل‌های ذهنی در فرآیند اطلاع جویی تأثیرگذارند که می‌توان آنها را در دو گروه تفاوت‌های فردی و عوامل محیطی دسته‌بندی کرد. همچنین یافته‌ها نشان داد که مدل ذهنی در کاربران کم‌تجربه هنگام جست‌وجو و در فرآیندهای حل مسئله پیچیده، بر فرآیند اطلاع جویی تأثیر دارد.

تقی زاده (۱۳۹۳) در پایان نامه خود به بررسی نیازهای اطلاعاتی زنان شاغل و خانه دار شهر خلخال پرداخت. پژوهش حاضر به لحاظ هدف از نوع کاربردی است که با روش توصیفی - پیمایشی انجام شده است و از طریق نمونه گیری تصادفی ساده، ۳۷۰ نفر زنان شاغل و خانه دار از شهر خلخال به عنوان نمونه پژوهش مورد مطالعه قرار گرفت. ابزار گردآوری داده ها در پژوهش حاضر پرسشنامه محقق ساخته بود. داده ها پس از جمع آوری وارد نرم افزارهای spss و expert choice شده اند. نتایج پژوهش نشان می دهد که اولویت نیازهای اطلاعاتی زنان خانه دار، نیازهای فردی و بعد از آن نیازهای مذهبی و اولویت نیازهای اطلاعاتی زنان شاغل، نیازهای پژوهشی و شغلی می باشد. سطح تحصیلات بر نوع نیاز اطلاعاتی زنان خانه دار تأثیر خواهد گذاشت و رده سنی زنان خانه دار بر روی نیاز اطلاعاتی شغلی آنان تأثیر نخواهد گذاشت. آشنا نبودن با روش استفاده از منابع و فضای نامناسب کتابخانه از دلایل عمده عضو نشدن زنان خانه دار و رفتار کتابداران و کمبود وقت از دلایل عمده عضو نشدن زنان شاغل در کتابخانه های عمومی شهر خلخال است. همچنین بین نیازهای اطلاعاتی زنان شاغل و خانه دار تفاوت معناداری وجود دارد.

افشارپور، گودرزی، رئیسی و عاصمی (۱۳۹۴) به بررسی رابطه بین رفتار جستجوی اطلاعات و رضایت کاربران اینترنت در بین دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهر کرد در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ پرداختند. هدف این پژوهش شناخت رابطه بین میزان رضایت دانشجویان با توجه به مؤلفه های رفتار جستجوی اطلاعات در استفاده از اینترنت در بین دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهر کرد بود. این مطالعه از نوع توصیفی - تحلیلی بود. برای بررسی فرضیه های اصلی و اختصاصی از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. داده ها از ۲۲۵ دانشجو و به روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای متناسب، از بین دوره های مختلف رشته پزشکی، با استفاده از یک پرسشنامه ی محقق ساخته جمع آوری گردید. یافته ها نشان داد، بیشترین استفاده از اینترنت، موتورهای جستجوی عمومی مثل گوگل و یاهو و کمترین مربوط به استفاده از فهرست های کتابخانه خارجی بوده است. مدت زمان صرف شده تا حصول مطلب دلخواه، مهم ترین مورد در عوامل مؤثر بر رضایت و استفاده از خدمات کتابداران و کارشناسان اطلاع رسانی پایین ترین میزان رضایت را داشته است. پرکاربردترین روش مورد استفاده در هنگام جستجو، موضوع مقاله و مهم ترین مشکل در جستجوی اطلاعات سرعت کم اینترنت بود. در مقوله عوامل فردی، استفاده از زبان دلخواه در هنگام جستجوی اطلاعات مهم ترین عامل بود. مؤثرترین عامل محیطی در هنگام جستجوی اطلاعات، وجود امکانات کافی مانند هوای مطلوب و نور کافی و مهم ترین عامل مرتبط با اطلاعات، حجم و اندازه فایل بوده است.

هاشمی نسب (۱۳۹۴) در پایان نامه خود به مقایسه رفتار اطلاع یابی اینترنتی دانشجویان کارشناسی دانشگاه شهید چمران با مدل دیوید الیس از دیدگاه این دانشجویان پرداخت. روش پژوهش، پیمایشی و از نوع توصیفی - تحلیلی بود. جامعه ی پژوهش شامل دانشجویان کارشناسی دانشگاه شهید چمران به تعداد ۱۰۶۹۹ نفر بوده که با استفاده از نمونه گیری تصادفی

طبقه‌ای، تعداد نمونه‌ها ۳۷۰ نفر تعیین و پرسشنامه‌ها میان آن‌ها توزیع گردید. تحلیل داده‌ها نشان داد که دانشجویان مقطع کارشناسی در طول فرایند شش مرحله‌ای مدل آلیس، راهبرد و رویکردهای مختلفی را به کار می‌گیرند، اما رویکردهای غالب شامل استفاده از موتورهای کاوش و راهنمای موضوعی در مرحله آغازین، استفاده از معیار جدید بودن در انتخاب پیوندهای فرامتنی سایت‌های اینترنتی در مرحله پیوندیابی، و بررسی سرعنوان‌های اصلی سایت‌های اینترنتی در مرحله مرور است. هم‌چنین، متمایز کردن منابع مفید از میان منابع بازیابی شده بر مبنای معتبر بودن مطالب و همخوانی مطالب با موضوع موردنظر در مرحله تمایزیابی، پیگیری خبرنامه‌های الکترونیکی و مبادلات شخصی از طریق پست الکترونیکی در مرحله نظارت و استفاده از فلش مموری در مرحله استخراج است. آنان برای انجام تکالیف درسی و بالا بردن معلومات شخصی از اینترنت استفاده می‌کنند اما در استفاده از اینترنت با موانع و محدودیت‌هایی مواجه‌اند. سرعت پایین و ترافیک شبکه، و فیلتر شدن سایت در حین بارگذاری منابع الکترونیکی از مهم‌ترین عوامل بازدارنده در فرایند اطلاع‌یابی دانشجویان محسوب می‌شود. نتایج نشان داد که تفاوت معناداری میان رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان در شش مرحله مدل آلیس با توجه به جنسیت وجود دارد. این اختلاف نشان می‌دهد که مردان دانشجو در هنگام جستجوی اطلاعات در اینترنت مراحل چهارم و پنجم مدل آلیس را بیشتر از زنان تجربه می‌کنند.

سلیمی فر و جمالی مهموئی (۱۳۹۵) در یک مقاله مروری انتقادی با عنوان «مروری بر تأثیر فرهنگ به‌عنوان یک عامل بافتی بر رفتار اطلاعاتی» به مرور آثار مرتبط با فرهنگ و اطلاعات به‌ویژه نظریه‌های فرهنگی هال و هافستد و تحقیقاتی که با استفاده از ابعاد فرهنگی پیشنهادی آنها در حوزه اطلاعات و رفتار اطلاعاتی انجام شده‌اند، پرداختند. یافته‌ها نشان داد، هر یک از ابعاد فرهنگی هال و هافستد به‌نوعی با رفتار اطلاعاتی مرتبط هستند. به‌عنوان مثال، تلاش برای کاهش فاصله قدرت در طراحی نظام‌های اطلاعاتی در جهت دسترسی آزادتر و برابری هر چه بیشتر و کاربرد همگانی‌تر نمود پیدا می‌کند. تلاش برای کاهش سطح پرهیز از عدم قطعیت، کاهش اضطراب، و افزایش ریسک‌پذیری به شجاعت کاربران برای ورود به عرصه‌های ناشناخته و ناوبری آزادانه در دنیای مجازی کمک می‌کند که با ارائه نظام‌های گسترده پیوندها و تمرکز کم‌تر، و فرمول‌سازی آسان‌تر و جستجوی راحت‌تر امکان‌پذیر است. فردگرا یا جمع‌گرا بودن و نیز زنانه یا مردانه بودن جامعه بر به‌کارگیری راهبردهای اشتراک اطلاعات، اطلاع‌یابی مشارکتی یا راهبردهای جستجو و بازیابی فردی اطلاعات مانند پیوندیابی و تورق در طراحی نظام‌های اطلاعاتی تأثیر دارد. توجه به عادت کاربران در دریافت پیام‌های تند یا کند یا میزان سرعت مناسب برای دریافت پیام و یا تعلق کاربران به یک بافت بالا یا پایین و نیز میزان اطلاعاتی که فرد می‌تواند دریافت کند، روی نحوه بیان نیاز اطلاعاتی، روش جستجو، سرعت دریافت و تفسیر پیام، و بازیابی اطلاعات و در نتیجه طراحی نظام‌های اطلاعاتی تأثیر می‌گذارد.

فعلی نهاوند، کریمی، و رسولی آذر (۱۳۹۵) رفتار اطلاع‌یابی آموزشگران مرکز آموزش جهاد کشاورزی استان فارس در فعالیت‌های آموزشی- پژوهشی را به روش توصیفی - همبستگی بررسی نمودند. ابزار پژوهش، پرسشنامه بود. یافته‌های تحقیق نشان داد که افزایش کارایی در تدریس مهم‌ترین انگیزه آموزشگران از جستجوی اطلاعات است. کتاب‌ها با زبان فارسی و محتوای اینترنت، بیشترین منبع اطلاعاتی مورد استفاده آموزشگران در فعالیت‌های اطلاع‌یابی مربوط به تدریس و تحقیق است. قابلیت اعتمادپذیری مهم‌ترین شاخص آموزشگران برای استفاده از منابع اطلاعاتی است. بیش از چهارپنجم پاسخگویان از موتور جستجوگر گوگل برای جستجوی الکترونیکی در وبسایت مجله‌های تخصصی فارسی استفاده می‌کردند. از طرفی، سرعت پایین در خطوط ارتباطی، پراکندگی کتابخانه‌ها و دسترسی نداشتن به متن کامل مقاله‌های مندرج در مجله‌های تخصصی مهم‌ترین چالش و دشواری آموزشگران در جستجوی اطلاعات بودند. نتایج آزمون‌های استنباطی نشان دادند که تفاوت معنی‌داری بین میزان استفاده آموزشگران از منابع اطلاعاتی در فعالیت‌های تحقیق در رابطه با سطح تحصیلات و وضعیت استخدامی آنان وجود داشت.

معصومی راد (۱۳۹۵) در پژوهشی تأثیر رفتار اطلاع‌یابی بر عملکرد پژوهشی اعضای هیئت‌علمی دانشگاه گیلان را مورد توجه قرار داد. روش این پژوهش پیمایشی و ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه بود. نتایج پژوهش نشان داد که بیش از دوسوم از اعضای هیئت‌علمی دانشگاه گیلان، در دوره‌های آموزشی مرتبط با رفتار اطلاع‌یابی شرکت نکرده‌اند. مهارت اطلاع‌یابی بیش از ۵۰ درصد از اعضای هیئت‌علمی دانشگاه گیلان در سطح کم، ۳۸ درصد در سطح متوسط و ۱۲ درصد در سطح زیاد است. عملکرد پژوهشی ۲۸/۸ درصد از اعضای هیئت‌علمی این دانشگاه در سطح ضعیف، ۶۵/۵ درصد در حد متوسط و ۵/۶ درصد در سطح خوب است. تحلیل رگرسیون چند متغیره حکایت از تأثیر معنی‌دار آموزش، مهارت اطلاع‌یابی و میزان استفاده از امکانات اطلاع‌یابی (با ضریب تعیین ۰/۶۲) بر عملکرد پژوهشی اعضای هیئت‌علمی دانشگاه گیلان دارد.

آقازاده اصل، قاسمی، بیگدلی، و ساکی مالچی (۱۳۹۶) در پژوهشی به بررسی میزان استفاده و آشنایی پرستاران شاغل در بیمارستان‌های دانشگاه علوم پزشکی اهواز در استفاده از پایگاه اطلاعاتی Up-To-Date پرداختند. این مطالعه توصیفی-تحلیلی بود که از میان ۱۲۴۶ نفر پرستار، ۲۹۳ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته، استفاده گردید. در تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و آزمون کروسکال والیس استفاده گردید. بر اساس نتایج به دست آمده، مهم‌ترین نیاز اطلاعاتی پرستاران، نیاز به اطلاعات در مورد پیشرفت‌های تازه در حوزه پرستاری و دارو بود. بیشتر پرستاران به صورت جستجوی ساده به یافتن اطلاعات مورد نیاز خود می‌پرداختند و هدف اکثر پرستاران در استفاده از پایگاه اطلاعاتی Up-To-Date، روزآمد کردن اطلاعات خود، و مهم‌ترین مشکل آن‌ها کمبود وقت بود.

خدادادی (۱۳۹۶) در پژوهشی به ارتباط بین رفتار اطلاع‌یابی و باورهای معرفت‌شناختی بر اساس الگوی اطلاع‌یابی ویلسون با مطالعه موردی دانشجویان تحصیلات تکمیلی مدیریت ورزشی پرداخت. نوع پژوهش کاربردی، روش پژوهش

توصیفی - پیمایشی و جامعه تحقیق دانشجویان مقطع دکتری و کارشناسی ارشد مدیریت ورزشی در حال تحصیل دانشگاه‌های دولتی کشور می‌باشند که تعداد دانشجویان دکتری ۱۰۰ و دانشجویان ارشد ۱۰۰۰ نفر برآورد شد. با استفاده از جدول مورگان ۸۰ نفر دانشجوی دکتری و ۲۷۰ نفر کارشناسی ارشد به‌عنوان نمونه تحقیق به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. از پرسشنامه باورهای معرفت‌شناختی شومر (۱۹۹۲) و پرسشنامه رفتار اطلاع‌یابی ویلسون (۲۰۰۰) استفاده شد. از آزمون‌های تی تک نمونه‌ای، پرسون، رگرسیون خطی ساده و تی مستقل با نرم‌افزار spss20 استفاده شد. نتایج نشان داد که باورهای معرفت‌شناختی دانشجویان در سطح متوسطی قرار دارد، اما رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان پایین‌تر از سطح متوسط بود. همچنین نتایج نشان داد بین باورهای معرفت‌شناختی و مؤلفه‌های آن و رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان رابطه معنی‌داری وجود دارد. نتایج رگرسیون خطی ساده نشان داد که باورهای معرفت‌شناختی دانشجویان به میزان ۲۰ درصد توانایی پیش‌بینی رفتار اطلاع‌یابی را دارد. بین رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان دکتری و کارشناسی ارشد اختلاف معنی‌داری وجود دارد، اما در مورد باورهای معرفت‌شناختی اختلافی وجود نداشت.

صباغی نژاد (۱۳۹۶) در پایان‌نامه دکتری خود به بررسی نیازهای اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی کودکان با هوش‌بهر نرمال و بالاتر از نرمال مقطع پیش‌دبستانی شهر اهواز پرداخت. پژوهش حاضر توصیفی و از نوع پیمایشی است. ابتدا آزمون ماتریس‌های پیش‌رونده رنگی کودکان جهت مشخص شدن دو طبقه کودکان با هوش‌بهر نرمال و بالاتر از نرمال اجرا گردید. پس از مشخص شدن نمرات استاندارد هوش‌بهر، دو طبقه با هوش‌بهر نرمال (۹۰-۱۱۹) و هوش‌بهر بالاتر از نرمال (بالاتر از ۱۲۰) مشخص شد. جهت گردآوری اطلاعات مربوط به نیازهای اطلاعاتی کودکان، مصاحبه ساختاریافته‌ای با استفاده از سیاهه واریسی انجام شد. مصاحبه به‌صورت انفرادی با کودکان انجام گرفت. جهت بررسی رفتارهای اطلاع‌یابی کودکان از پرسشنامه رفتار اطلاعاتی کودکان جینا مری هویگروا، استفاده شد. این پرسشنامه توسط والدین کودک تکمیل گردید. یافته‌ها: ۱. بین دو گروه کودکان با هوش‌بهر نرمال و بالاتر از نرمال از نظر نیازهای اطلاعاتی تفاوت وجود دارد. کودکان با هوش‌بهر نرمال بیشتر به مقوله‌های «اعداد»، «ماشین»، «شاه، شاهزاده و پرنسس» و شخصیت‌های «السا و آنا» و کودکان با هوش‌بهر بالاتر از نرمال به مقوله‌های «ورزش»، «تعمیر وسایل»، «الفا» و شخصیت «بن تن» توجه دارند. سپس به‌منظور بررسی کلی‌تر، میانگین میانگین‌ها، محاسبه شد. نتایج حاکی از آن بود که کودکان با هوش‌بهر نرمال، بیشتر به عوامل «وسایل نقلیه»، «مقوله‌های مرتبط با یادگیری» و «علوم» و کودکان با هوش‌بهر بالاتر از نرمال، به عوامل «مقوله‌های مرتبط با یادگیری»، «وسایل نقلیه» و «فعالیت‌های گروهی» توجه دارند. ۲. در هر دو گروه با هوش‌بهر نرمال و بالاتر از نرمال منابع «برنامه تلویزیونی»، «اسباب‌بازی» و «کتاب» در رتبه‌های اول تا سوم، از نظر میزان استفاده، قرار دارند. ۳. از نظر شیوه استفاده کودکان از منابع اطلاعاتی، نتایج حاکی از آن است که کودکان با هوش‌بهر نرمال، عمدتاً به‌تنهایی از منابع اطلاعاتی استفاده می‌کنند، در اولویت دوم از مادر خود و در اولویت سوم از خواهر/برادر خود کمک می‌گیرند. این در حالی است که کودکان با

هوش بهر بالاتر از نرمال، عمدتاً از مادر خود برای استفاده از منابع اطلاعاتی کمک می‌گیرند، در اولویت دوم به تنهایی اقدام می‌کنند و در اولویت سوم از کمک پدر خود برای استفاده از منابع بهره می‌برند. به‌طور کلی، پژوهش حاضر نشان داد که کودکان با هوش بهر نرمال و بالاتر از نرمال از نظر رفتار اطلاع‌یابی تفاوت معناداری دیده نشد. در زمینه شناسایی نیازهای اطلاعاتی، بین کودکان با هوش بهر نرمال و بالاتر، تفاوت معنادار در ۸ مقوله (شاه، شاهزاده و پرنسس، السا و آنا، ماشین‌ها، آشپزی، ورزش، حروف الفبا، تعمیر وسایل و بن تن) دیده شد.

و در نهایت، **گلوئی، سراوانی و میر (۱۳۹۶)** به ارزیابی سنجش رفتار اطلاع‌یابی آموزشی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی زاهدان در میزان استفاده از فضای مجازی با روش پیمایشی پرداختند. نمونه پژوهشی شامل ۱۲۰ نفر دانشجوی دانشگاه زاهدان بود که با روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. به‌منظور گردآوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته استفاده و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون t و χ^2 استفاده شده است. یافته‌های پژوهشی نشان می‌دهد که اکثر دانشجویان دوره ارشد از طریق سایت کتابخانه و دوره دکتری از طریق خانه به فضای مجازی دسترسی دارند. میزان استفاده دانشجویان رشته فنی مهندسی از فضای مجازی بیشتر از گروه علوم انسانی است و همچنین توانایی این گروه نیز در مقایسه با گروه علوم انسانی بیشتر است و یافته‌ها نشان می‌دهد که توانایی استفاده از فضای مجازی در رشته‌های تحصیلی مختلف متفاوت است.

۵ - جنبه جدید بودن و نوآوری در تحقیق:

چه خواهید کرد که دیگران انجام نداده اند؟

چه مبحث جدیدی را مطرح خواهید کرد؟

چه نوآوری خواهید داشت؟

چه کشف خواهید کرد؟

و- اهداف مشخص تحقیق (شامل اهداف اصلی و فرعی):

هدف اصلی:

شناسایی عوامل مؤثر بر رفتار برنامه ریزی نشده مراجعین در استفاده از منابع یا خدمات کتابخانه‌های دانشگاهی

هدف فرعی:

شناخت میزان تأثیر هر یک از عوامل شناسایی شده، بر رفتار برنامه ریزی نشده مراجعین در استفاده از منابع یا خدمات

کتابخانه‌های دانشگاهی

ز - در صورت داشتن هدف کاربردی، نام بهره‌وران (سازمان‌ها، صنایع و یا گروه ذینفعان) ذکر شود (به عبارت دیگر محل اجرای مطالعه موردی):

ح - سؤالات تحقیق:

1. عوامل مؤثر بر رفتار برنامه ریزی نشده مراجعین در استفاده از منابع یا خدمات کتابخانه‌های دانشگاهی کدامند؟
2. میزان تأثیر هر یک از عوامل مؤثر بر رفتار برنامه ریزی نشده مراجعین در استفاده از منابع یا خدمات کتابخانه‌های دانشگاهی چقدر است؟
3. الگوی پیشنهادی برای رفتارهای برنامه‌ریزی نشده در استفاده از منابع و خدمات کتابخانه‌های دانشگاهی چیست؟
در پژوهش‌های کمی و کیفی و بیشتر کیفی معمولاً پاسخ داده می‌شوند نه اینکه آزمون بشوند

ط - فرضیه‌های تحقیق:

1. عوامل محیطی کتابخانه از طریق عامل موقعیتی زمان تأثیر مستقیم و معنی‌داری بر بروز رفتار برنامه‌ریزی نشده در استفاده از منابع و خدمات کتابخانه دارد.
 2. منابع اطلاعاتی بر بروز رفتار برنامه‌ریزی نشده در استفاده از منابع و خدمات تأثیر مستقیم و معنی‌داری دارند.
 3. منابع انسانی بر بروز به رفتار برنامه‌ریزی نشده در استفاده از منابع و خدمات تأثیر مستقیم و معنی‌داری دارد.
 4. رابطه معنی‌داری بین ... و ... وجود دارد.
- در پژوهش‌های کمی آزمون می‌شوند

ی - متغیرهای پژوهش:

- متغیرهای مستقل^۱: در پژوهش حاضر متغیرهای «عوامل محیطی»، «عوامل مرتبط با فناوری»، «منابع اطلاعاتی»، «خدمات اطلاعاتی»، «منابع انسانی»، «عوامل فرهنگی»، و «عوامل اجتماعی» به‌عنوان متغیر مستقل مورد بررسی قرار می‌گیرند.
- متغیر وابسته^۲: در این پژوهش متغیر «بروز رفتار برنامه‌ریزی نشده در استفاده از منابع و خدمات» متغیر وابسته محسوب می‌شود.

1. Independent Variables
2. Dependent Variable

متغیر میانجی^۱: متغیرهای «عامل موقعیتی زمان» و «ویژگی‌های فردی کاربران» در این پژوهش به‌عنوان متغیر میانجی در نظر گرفته شده‌اند.

ک- تعریف واژه‌ها و اصطلاحات فنی و تخصصی (به صورت مفهومی و عملیاتی):

• رفتار برنامه‌ریزی نشده

تعریف مفهومی: رفتار برنامه‌ریزی نشده، رفتاری است که از قبل برای آن برنامه‌ریزی نشده است بلکه به‌صورت آنی و در لحظه با توجه به محرک‌های بیرونی و درونی توسط فرد رخ می‌دهد. سه ویژگی چنین رفتاری عبارت است از: ۱. بدون قصد قبلی باشد؛ ۲. بدون تفکر و ارزیابی باشد؛ و ۳. فاصله زیادی بین مشاهده و رفتار و در نتیجه تمایل به انجام عملی یا استفاده از منبع یا خدمتی وجود نداشته باشد (نظری و قادری‌عابد، ۱۳۹۰).

تعریف عملیاتی: در این پژوهش رفتار برنامه‌ریزی نشده مراجعین، رفتاری است که مراجعین بدون قصد قبلی و به‌صورت اتفاقی و آنی در استفاده از منابع و خدمات کتابخانه‌های دانشگاهی از خود بروز می‌دهند.

• منابع اطلاعاتی

تعریف مفهومی: به کلیه حامل‌های اطلاعاتی اعم از چاپی (کتاب، نشریه ...) و غیر چاپی (لوح‌های فشرده، فیلم‌های ویدیویی، میکروفیلم، میکروفیش و...) که حاوی اطلاعات هستند، منابع اطلاعاتی می‌گویند (خسروی، ۱۳۸۸).

تعریف عملیاتی: در این پژوهش منابع اطلاعاتی چاپی شامل کتاب، نشریه و پایان‌نامه و منابع غیر چاپی شامل منابع الکترونیکی (مقاله، پایگاه اطلاعاتی، پایان‌نامه‌های الکترونیکی، فیلم‌های آموزشی) هستند.

ل- روش تحقیق:

۱- شرح کامل روش تحقیق بر حسب هدف، نوع داده‌ها و نحوه اجراء (شامل مواد، تجهیزات و استانداردهای مورد استفاده در قالب مراحل اجرایی تحقیق به تفکیک):

تذکر: در خصوص تفکیک مراحل اجرایی تحقیق و توضیح آن، از به کار بردن عناوین کلی نظیر، «گردآوری اطلاعات اولیه»، «تهیه نمونه‌های آزمون»، «انجام آزمایش‌ها» و غیره خودداری شده و لازم است در هر مورد توضیحات کامل در رابطه با منابع و مراکز تهیه داده‌ها و ملزومات، نوع فعالیت، مواد، روش‌ها، استانداردها، تجهیزات و مشخصات هر یک ارائه گردد.

پژوهش حاضر از نظر هدف **کاربردی** است؛ زیرا از نتایج یافته‌های آن می‌توان برای حل مشکل‌های عدم استفاده از منابع اطلاعاتی (خدمات) کتابخانه بهره برد. پژوهش از نظر ماهیت و روش، **توصیفی - پیمایشی** به شمار می‌رود؛ زیرا با استفاده از

1. Mediator Variable

پرسشنامه، اطلاعات مورد نیاز از وضع موجود نمونه آماری را به دست می آورد. همچنین از جنبه روش گردآوری داده ها دارای رویکرد **ترکیبی (کمی و کیفی)** است.

۲- ابزار گردآوری داده ها (مشاهده و آزمون، پرسشنامه، مصاحبه، فیش برداری و غیره)، روایی و پایایی:

ابزار گردآوری داده های بخش کیفی، **مصاحبه عمیق و نیمه ساختاریافته** است و در بخش کمی از **پرسشنامه محقق ساخته** استفاده خواهد شد. برای سنجش روایی و پایایی داده ها مصاحبه های پژوهش چهار معیار اعتبار پذیری^۱، انتقال پذیری^۲، قابلیت اطمینان^۳ و تایید پذیری^۴ در نظر گرفته می شود. برای سنجش روایی پرسشنامه، روایی صوری و محتوایی مورد توجه قرار خواهد گرفت. به منظور تعیین پایایی پرسشنامه، تعداد ۳۰ عدد پرسشنامه بین جامعه آماری توزیع و مقدار آلفای کرونباخ با استفاده از نرم افزار SPSS محاسبه خواهد شد.

۳- جامعه آماری، روش نمونه گیری و حجم نمونه (در صورت وجود و امکان):

با توجه به میان رشته ای بودن موضوع پژوهش، جامعه پژوهش در بخش کیفی را اعضای هیئت علمی و صاحب نظران سه حوزه موضوعی رفتار اطلاع یابی^۵ مرتبط با علم اطلاعات و دانش شناسی، رفتار مصرف کننده مرتبط با حوزه مدیریت و مطالعات رفتارشناسی مرتبط با حوزه روانشناسی تشکیل خواهد داد. برای تعیین حجم نمونه در بخش کیفی از روش **نمونه گیری هدفمند ترکیبی**^۶ (هدفمند و سپس گلوله برفی^۷) استفاده خواهد شد. در بخش کمی پژوهش، جامعه آماری، **دانشجویان** عضو کتابخانه های مرکزی دانشگاه های فردوسی مشهد، پردیس دانشگاه تهران، تبریز، شیراز و شهید چمران اهواز شامل ۶۹۳۵۱ نفر خواهند بود. حجم نمونه بر اساس جدول کرجسی و مورگان ... نفر تعیین می گردد. جهت گردآوری اطلاعات از روش **نمونه گیری طبقه ای** متناسب با حجم جامعه و در داخل هر طبقه **به صورت تصادفی** استفاده خواهد شد.

۴- روش تجزیه و تحلیل داده ها و نرم افزارهای مورد استفاده:

تجزیه و تحلیل و کدگذاری داده های مصاحبه ها طی سه مرحله کدگذاری باز^۸، کدگذاری محوری^۹ و کدگذاری انتخابی^{۱۰} بر اساس روش نظریه پردازی زمینه ای و با استفاده از نرم افزار تحلیل داده های کیفی **MAXQDA 10** انجام خواهد شد. در بخش کمی برای تحلیل داده ها از روش **مدل یابی معادلات ساختاری** و نرم افزار **لیزرل ۸/۵** استفاده خواهد شد.

- 1 - Credibility
- 2 - Transferability
- 3 - Dependability
- 4 - Confirmability
- 5 . Information seeking behavior
- 6 . Combination purposeful sampling
- 7 . Snowball
8. Open coding
9. Axial Coding
10. Selective coding

فهرست منابع:

ذکر منابع به صورت استاندارد، استفاده از نرم افزارهای استناددهی

اعظمی، محمد. (۱۳۹۰). ارزیابی و تحلیل محیط رابط پایگاه‌های اطلاعاتی در پشتیبانی از الگوی رفتار اطلاع‌جویی کاربران از دیدگاه نظریه معنابخشی (پایان‌نامه دکتری (Ph.D)). دانشکده فردوسی، دانشگاه دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی. خدادادی، محمدرسول. (۱۳۹۶). ارتباط بین رفتار اطلاع‌یابی و باورهای معرفت‌شناختی بر اساس الگوی اطلاع‌یابی ویلسون (مطالعه موردی: دانشجویان تحصیلات تکمیلی مدیریت ورزشی). *مطالعات مدیریت رفتار سازمانی در ورزش*، ۴(۱۵)، ۴۱-۵۰.

خسروی، مریم. (۱۳۸۸). بررسی و مقایسه رفتار اطلاع‌یابی مراجعان به کتابخانه پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران. *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۱۷(۱)، ۱۵۹-۱۷۴.

منصوریان، یزدان؛ و سنگری، محمود. (۱۳۹۴). بررسی رفتار اطلاع‌جویی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه خوارزمی در تدوین پایان‌نامه. *مجله تعامل انسان و اطلاعات*، ۲(۲)، ۱-۸.

نظری، محسن؛ و قادری‌عابد، امیرحسین. (۱۳۹۰). ارائه مدلی جهت بررسی عوامل مؤثر بر رفتار خرید ناگهانی - مورد مطالعه: دانشجویان دانشکده مدیریت دانشگاه تهران - *مدیریت بازرگانی*، ۱(۳)، ۱۲۷-۱۴۱.

نعیمی، جمیله؛ و محمداسماعیل، صدیقه. (۱۳۹۵). تعیین رفتار اطلاع‌یابی دانش پژوهان دانشگاه‌های علوم پزشکی خراسان رضوی با رویکرد شبکه عصبی. *پژوهش‌نامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۶(۲)، ۸۰-۹۶.

Hossain, Md Uzzal; Hossain, Md Arman; & Islam, Md Shariful. (2017). An assessment of the information needs and information-seeking behaviour of members of parliament (MPs) in Bangladesh. *Information and Learning Science*, 118(1/2), 48-66. <https://doi.org/10.1108/ILS-10-2016-0075>

Kumar, Anil; Salmani, Nasima; & Baweja, Sukhleen. (2014). Information Seeking Behaviour by the Research Scholars and Faculty Members: A Survey Study of Kurukshetra University Kurukshetra in the Disciplines of Life Science. *IOSR Journal of Humanities and Social Science*, 19(6), 119-138. <https://doi.org/10.9790/0837-1964119138>

Ngozi, O. V.; Uche, E. U.; & Ejiro, A. K. (2015). Information seeking behaviour of faculty members in a Nigerian university. *International Journal of Academic Research and Reflection*, 3(4), 95-102.

Thanuskodi, S. (2009). Information-Seeking Behavior of Law Faculty at Central Law College, Salem. *Library Philosophy and Practice (e-journal)*, 282, 1-7.

استفاده از امکانات آزمایشگاهی واحد:

۱) آیا برای انجام تحقیقات نیاز به استفاده از امکانات آزمایشگاهی می‌باشد؟

۲) بلی خیر

در صورت نیاز به امکانات آزمایشگاهی لازم است نوع آزمایشگاه، تجهیزات، مواد و وسایل مورد نیاز در این قسمت مشخص گردد.

نوع آزمایشگاه	تجهیزات مورد نیاز	مواد و وسایل	مقدار مورد نیاز
---------------	-------------------	--------------	-----------------

--	--	--	--

۳) آیا برای انجام تحقیقات نیاز به حمایت از سایر مراکز خارج از دانشکده می باشید؟

بلی خیر

در صورت نیاز نام مراکز و نحوه حمایت (مالی، امکانات و تجهیزات و ..) مشخص گردد.

امضاء مدیر گروه تخصصی:

امضاء استاد راهنما:

۵- زمان بندی انجام تحقیق:

ج- تاریخ اتمام:

ب- مدت زمان انجام تحقیق:

الف- تاریخ شروع:

تذکر: لازم است کلیه فعالیتها و مراحل اجرایی تحقیق (شامل زمان ارائه گزارشات دوره‌ای) و مدت زمان مورد نیاز برای هر یک به تفکیک پیش‌بینی و در جدول مربوطه درج گردیده و در هنگام انجام عملی تحقیق، حتی الامکان رعایت گردد.

پیش‌بینی زمان‌بندی فعالیت‌ها و مراحل اجرایی تحقیق و ارائه گزارش پیشرفت کار

زمان اجرا به ماه																								زمان کل (ماه)	شرح فعالیت	
۲۴	۲۳	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱			
																								۴	جمع آوری مبانی نظری و پیشینه پژوهش	
																									۶	جمع آوری داده‌ها
																									۵	تجزیه و تحلیل یافته‌ها و بحث و نتیجه‌گیری
																									۴	نگارش پایان‌نامه

توجه: ۱- زمان و نوع فعالیت‌های اجرایی رساله، حتی‌الامکان باید با مندرجات جدول منطبق باشد.

۲- حداقل زمان قابل قبول برای پیش‌بینی مراحل مطالعاتی و اجرایی رساله دکتری ۱۲ ماه و حداکثر ۲۴ ماه می‌باشد.

تذکره: اساتید راهنما و مشاور موظف هستند قبل از پذیرش پروپوزال، به سقف ظرفیت راهنمایی و مشاوره خود توجه نموده و در صورت تکمیل بودن ظرفیت پذیرش، از امضاء این فرم و یا در نوبت قرار دادن آن و ایجاد وقفه در کار دانشجویان جداً پرهیز نمایند. بدیهی است در صورت عدم رعایت موازین مربوطه، مسئولیت تأخیر در ارائه پروپوزال و عواقب کار، متوجه گروه تخصصی خواهد بود.

۶- صورتجلسه گروه تخصصی

نام و نام خانوادگی دانشجو: _____ امضاء _____ تاریخ _____

نام و نام خانوادگی استاد یا استادان راهنما _____ امضاء _____ تاریخ _____

۱-

۲-

نام و نام خانوادگی استاد یا استادان مشاور _____ امضاء _____ تاریخ _____

۱-

۲-

نام و نام خانوادگی اعضای کمیته نظارت بر تحقیق _____ امضاء _____ تاریخ _____

۱- (عضو هیأت علمی دانشگاه)

شورای گروه تخصصی در تاریخ در محل با حضور اعضای مربوطه

تشکیل و موضوع رساله آقا/ خانم با عنوان شناسایی « » بررسی و به تصویب رسید.

نام و نام خانوادگی اعضای شورا _____ امضاء _____ تاریخ _____

۱-

۲-

۳-

۴-

۵-

۶-

نام و نام خانوادگی مدیر گروه: _____ امضاء _____ تاریخ _____

تذکره: لازم است پروپوزال دانشجویان از تاریخ تأیید در شورای گروه تخصصی تا زمان طرح در شورای پژوهشی دانشکده بیشتر از یکماه نگذرد.

تذکره: لازم است قبل از تصویب پروپوزال در شورای پژوهشی دانشکده، شرایط احراز و ظرفیت پذیرش اساتید راهنما و مشاور مطابق بخشنامه‌های مربوطه توسط پژوهش دانشکده کنترل شود.

۷- صورتجلسه شورای (پژوهشی) دانشکده:

موضوع و طرح تحقیق رساله آقا/ خانم دانشجوی مقطع گروه رشته گرایش که به تصویب کمیته گروه تخصصی مربوطه رسیده است، در جلسه مورخ شورای (پژوهشی) دانشکده مطرح شد و پس از بحث و تبادل نظر مورد تصویب اکثریت اعضا قرار گرفت/ نگرفت.

ردیف	نام و نام خانوادگی	نوع رای (موافق یا مخالف)	محل امضاء	توضیحات
۱				
۲				
۳				
۴				
۵				
۶				
۷				

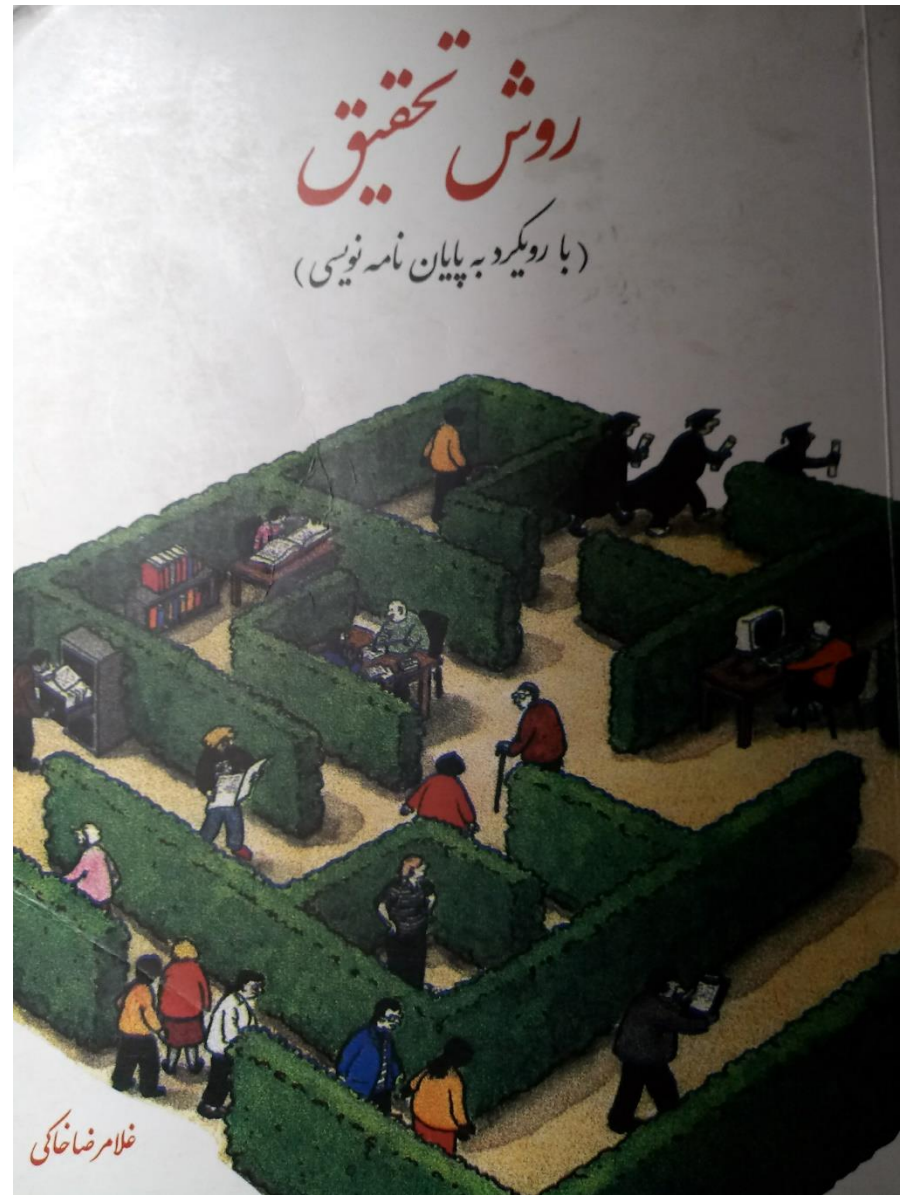
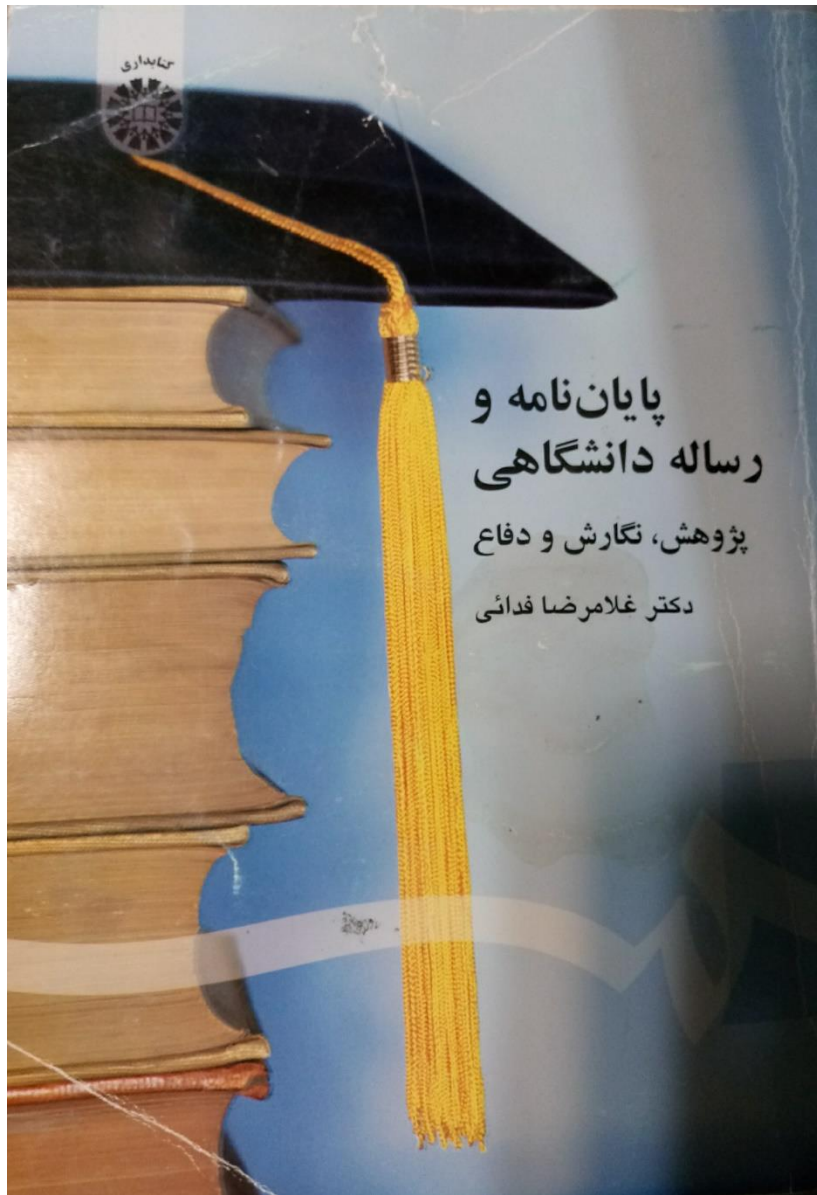
نام و نام خانوادگی مدیر/ کارشناس پژوهشی دانشکده:

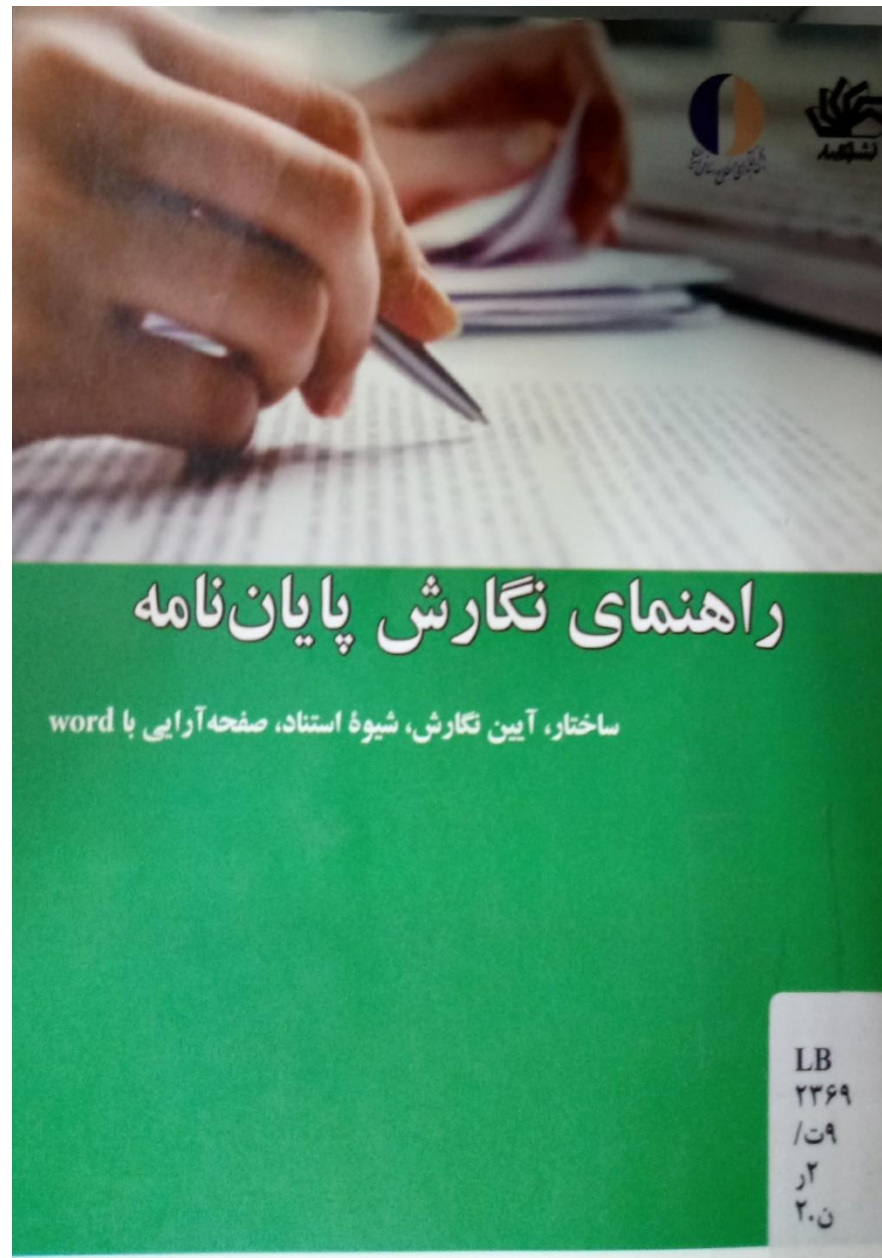
امضاء تاریخ

نام و نام خانوادگی ریاست دانشکده

امضاء تاریخ

معرفی منابع پیشنهادی

صد نکته در پایان نامه نویسی

■ دکتر یزدان منصوریان^۱
عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت معلم تهران

چکیده

نگارش و دفاع از پایان نامه یکی از شرایط فراغت از تحصیل در دوره‌های تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد و دکتری) است. پایان نامه در واقع گزارشی مفصل از پژوهشی مستقل است، که با نظارت استادان راهنما و مشاور، از سوی دانشجو اجرا شده و در نهایت نوشته شده است. این گزارش باید دارای مشخصاتی باشد که آن را ابتدا از نظر استادان راهنما و مشاور و سپس نزد هیئت داوران قابل قبول سازد. اما از آنجا که معمولاً پایان نامه نخستین کار تحقیقی مفصل و جدی دانشجویان است، اغلب آنان در انجام این کار با دشواری‌هایی مواجه می‌شوند. برای حل این مشکلات، دانشجویان باید با فرایند تدوین و نگارش پایان نامه آشنا شوند، و از مهارت‌های لازم در این خصوص بهره‌مند باشند. بر این اساس، مقاله حاضر با هدف ترسیم تصویری کلی از این فرایند، گام‌های اصلی آن را در ده مقوله طبقه‌بندی - کند، و نکاتی را در هر مورد مطرح می‌سازد. مراحل مورد بحث در این مقاله عبارتند از: انتخاب موضوع، تدوین و نگارش پروپوزال، بررسی و مرور پیشینه پژوهش، گردآوری و تحلیل داده‌ها، ارائه یافته‌ها و تفسیر نتایج، نگارش متن اصلی، حضور در جلسه دفاع، پس از جلسه دفاع، اخلاق پژوهش، و سایر موارد (تعامل با استاد راهنما و موارد مشابه). هر یک از نکات مطرح شده در اینجا می‌تواند با جزئیات بیشتر بحث و بررسی شود، که به دلیل محدودیت حجم مقاله حاضر امکان پرداختن به همه آنها میسر نیست. دانشجویان علاقه‌مند می‌توانند با مراجعه به منابع این اثر جزئیات مربوط به هر یک از موضوعات را مطالعه کنند.

کلیدواژه‌ها: تحصیلات تکمیلی، نگارش علمی، پایان نامه و رساله، هدایت و مشاوره پایان نامه و روش پژوهش.

کتابخانه رایج
کتابخانه مرکزی دانشگاه تربیت معلم تهران
تیر ۱۳۸۹

دکتر مه‌ی پروخ
دکتر رحمت الله فتاحی

پرسید، بخوانید و بنویسید

تا همواره موفق باشید